

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK

f ü z e t e k

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

az Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület
kéthavonta megjelenő kiadványa
XXI. évfolyam 227. szám
2017. január-február

Tisztelt Olvasóink!

2015-től az EÖGY füzetek minden páratlan hónapban jelenik meg, míg a Fővárosi Örmény Klub minden páros hónapban kerül megrendezésre a hónap harmadik csütörtökén. Mindenkit szeretettel várunk a Pest Megyei Kormányhivatal Nyáry Pál termébe, bejárat a Budapest V., Városház utca 7 szám felől.

Az örmény naptárból

Már az év s egyben a január hó első napja is ünnep: 1-jén „Urunk megtestesülésének és nevének ünnepe”.* Ez jelenti azt is, hogy az évet az Úr nevében-nevével kezdjük. 6-án egy még nagyobb ünnep van: „Urunk megjelenésének és megkeresztelkedésének az ünnepe”.** Ekkor lépett Jézus a nyilvánosság elé. S méltányos volt, hogy Ő is mint ember, elfogadja Jánostól a bűnbánati jellegű keresztséget. De a vízkereszt utáni időben megemlékezünk Keresztelő Szent Jánosról is. Ő a bűnbánat hirdetője volt. Gondolkozzunk el azon, hogy nekünk is milyen szükségünk van a bűnbánatra, év elején is.

dr. Sasvári László

* Szent Liturgia örmény katolikus szertartás szerint. Budapest 2006, 102. oldal

** Szent Liturgia örmény katolikus szertartás szerint. Budapest 2006, 104. oldal

Karácsony a Fővárosi Örmény Klubban

Rendhagyó módon a Fővárosi Örmény Önkormányzat székhelyén lévő Színházteremben került megrendezésre az ünnepi műsor karácsonyi díszbe öltözött környezetben. *dr. Issekutz Sarolta* elnök köszöntője, majd az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2016. évi működéséről szóló beszámolója után *Esztergály Zsófia* elnök beszámolója következett a Fővárosi Örmény Önkormányzat 2016. évi működéséről, közmegehallgatás keretében.

Esztergály Zsófia és Szurdi Kati

A teremben próbababákon kiállított új magyarörmény viseletek *Szurdi Kati* divattervező munkáját dicsérte, akitől érdekes és értékes vetítettképes előadást hallottunk a tervezést megelőző motívumok kutatásáról, összehasonlításáról más kultúrák motívumaival. Sikerét mutatta, hogy többen érdeklődtek már a hétköznapi napokban is viselhető, örmény motívumokkal díszített ruhadarabok iránt.

A gazdagon berendezett színpadon egy ősbemutatóra került sor. Az ARTASHAT

Örmény Nemzetiségi Színház bemutatta *Csiky Gergely: Vasember* című darabját, zenés komédiaként. Az előadás igen nagy tetszést aratott, amelyet a nézők vastappsal jutalmaztak.

Szereplők: *Kecskeméti Gábor* zenéi vezető, a *Tigran Trió*, *Tigran Vardanjan*, *Pintér Gábor*, *Koncz Eszter*, *Stubnya Béla*, *Keller Linda*.

A karácsonyi klubokon minden évben kaptak a megjelent közösségi

Keller Linda és Stubnya Béla

tagok valamilyen ajándékot. Ez alkalommal dr. Issekutz Sarolta, mint a II. kerületi Örmény Önkormányzat elnöke, minden résztvevőnek könyvajándékot adott át: *Szongott Krisztof Szamosújvár* szab. kir. város Monográfiája sorozatának 4. kötetét A magyarországi örmények etnográfiaja (Szamosújvár, 1903) reprint kiadását. Mint elmondta, az önkormányzatuk adományozásának célja, hogy „az erdélyi örmény közösség tagjai a „szakkönyvből” megismerjék történelmi gyökereiket, a hagyományokat, a kultúrájukat, amelyet mind megtalálnak ebben a vaskos kötetben, hogy tovább tudják örökíteni utódaiknak is.”

Fogadás és kellemes társalgás zárta a szép estét, amelyre nagyon sokan voltak kíváncsiak.

Rendezte: Fővárosi Örmény Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, a rendezvény *támogatója* a Budapest Főv. II. ker. Örmény Önkormányzat volt.

I.S.

Az Artashat Örmény Nemzetiségi Színház művészei

Issekutz Sarolta elnöki beszámolója

Új magyarörmény viseletek Szurdi Katitól

Beszámoló az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2016. évi működéséről

Az egyesület éves működéséhez a tagdíj bevételeket, adományokat, az adózó állampolgárok személyi jövedelemadó 1 %-a felajánlásait (292.860 Ft), valamint 3.200 eFt pályázati támogatást használtunk fel (NKA Miniszteri Támogatás Kollégiuma 449125/00102 azonosítószámú *Velünk élő kultúrák: Örmények...* országos középiskolai vetélkedő pályázatra 400 eFt, a versenyre a Fővárosi Örmény Önkormányzattól 650 eFt, a NEMZ-CISZ-16-0079 pályázat működési költségre 1.500 eFt, a NEMZ-KUL-16-0107 pályázat füzetek kiadására 600 eFt, Bp. Főv. XV. ker. Örmény Önkormányzat füzetekre 50 eFt).

Hálás köszönetet mondunk a magánszemély adományozóinknak, az együttműködő örmény önkormányzatoknak, a pályázati-íróknak a támogatásokért. Ezen összefogásunk mind-mind az örmény kultúra megismerését és terjesztését célozták. Az egyesület idén sem fizetett személyi juttatást.

A Balog Zoltán miniszter úr által támogatott *Velünk élő kultúrák: Örmények* országos középiskolai vetélkedő döntője előtt sajtótájékoztatót tartottunk a versenyről, amely 2015 – ben kezdődött és 2016. március 19-én fejeződött be igen nagy sikerrel (fővédnökei: Dr. Semjén Zsolt és Dr. Erdő Péter érsek, bíboros, prímás volt). A projekt megvalósításához további támogatást kaptunk a FÖÖ, a II.ker. Örmény Önkormányzat és a Ferencvárosi Örmény Nemzetiségi Önkormányzattól, amelyet hálásan megköszöntünk. A projekt elszámolása a támogatók felé megtörtént. Az egyesület elvitte a győztes I. helyezett csapatot egy hétre Erdélyi körutazásra, a II. helyezett Bécsebe egy napra és a III. helyezett

Budapesten látta vendégül sűrű programmal. A versenyről videofelvételek készültek, valamint egy 7'-es dokumentumfilm.

Együttműködtünk a Fővárosi Örmény Önkormányzattal és több –EÖGYKE képviselőiből alakult –kerületi örmény önkormányzattal, közösen valósítottuk meg az éves Fővárosi Örmény Klub délutánjait, valamint az Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek, egyéb kiadványok megjelentetését.

Ez évben az Egyesület Alapszabályát is módosítottuk az új jogszabályok életbelépése miatt.

A XII. kerületi örményeknél képviselőik lemondása miatt új jelöltek állítására és sikeres választásra került sor.

Kiadtuk az *Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek* kulturális és információs havilapunk XX. évfolyamát kéthavonta, 60 oldalon, gazdag képanyaggal, valamint az évkönyvet, valamennyit eljuttatva a közgyűjteményeknek is. A füzetek megjelenésének kiemelt támogatója volt a Fővárosi Örmény Önkormányzat, a II. kerületi-, a Ferencvárosi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat, továbbá támogatta a Zuglói Örmény Önkormányzat, a Budavári-, XII. kerületi és a XV. ker. Örmény Nemzetiségi Önkormányzat. A füzetek és meghívók, beszámolók a www.magyarormeny.hu honlapon is olvashatók.

A Fővárosi Örmény Klub kéthavi rendezvényét meghirdettük, részben megrendeztük (február és augusztus), valamennyi klubdélután háziasszonyi teendőit elvégeztük, hangosítását, vetítéseit megvalósítottuk.

Fellendítettük az örmény katolikus hitéletet az Orlay u-i templomunkban, amelyben fontos szerepet tölt be a római Krikor

atya örmény nyelvű szentmiséje és az egyházi kórus szolgálata. Sikertült *Tarka Nap* címmel hagyományt teremteni, amely a szentmise köré szervezett családi találkozót és kulturális műsort jelentette, különösen gyermekekre, a fiatalokra, koncentráva. Fogolykiváltó boldogasszony-napi búcsú volt az első és folytatjuk majd minden évben a Világosító Szent Gergely búcsúval együtt a családi nap megrendezését. Ehhez járul hozzá a hivatalos ünnepek alkalmából (márc.15., április 24., október 6., október 23.) a templom falán elhelyezett hősök fala, illetve a Genocídiumra emlékeztető keresztiskő megkoszorúzása is.

Részt vettünk a júniusi Világosító Szent Gergely búcsún Szamosújváron, a szépvízi örmény katolikus búcsún és kulturális rendezvényen május 19-23-án.

Megrendeztük a 20. erdélyi barangolást augusztusban „Kincses Kolozsvár Kalotaszeg, Mezőség és a Havasok ölelésében” címmel, majd november 5-én Nostalgia klubon elevenítettük fel az átélt élményeket.

Részt vettünk és előadást tartottunk a Kárpát-medencei magyarörmény-, székel és csángó találkozó Gyimesbükkön (aug. 11-14-ig) és jelen voltunk, az aug. 15-i Nagyboldogasszony-napi búcsún Erzsébetvárosban.

Megemlékeztünk az Aradi Vértanúk napján örmény hőseinkről egy konferencia keretében és megkoszorúztuk az emléküre szentelt kopjafát.

Elkobzott életek címmel részt vettünk október 11-én a Gulág-Gupvi konferencián és emlékvacsorán.

Október 20-án a Fővárosi Örmény Klubban megemlékeztünk a 60 évvel ezelőtti '56-os forradalomról és szabadságharcról ünnepi műsor keretében, koszorúzásokkal okt. 23-án..

Részt vettünk a PPKE Örmény Tanácsék megnyitó ünnepségén október 21-én és 23-án vendégül láttuk az örményországi delegációt az Örmény Katolikus Plébánián. November 16-án megrendeztük a II. kerületi ÖÖ felkérésére a *Velünk élő kultúrák: Örmények – Egy tanulmányi verseny története képekben* c. kiállítást a Marczibányi Téri Művelődési Központban. A gazdag megnyitó műsorban (szakmai előadások, örmény népzenei hangverseny) bemutattuk *Tutsek Anna: Az én utam* c. családrejényét szövegghű másolatban, amelyet a II. ker. ÖÖ anyagi segítségével jelentettünk meg az Erdélyi Örmény Múzeum sorozat 23. köteteként.

Számtalan konferencián, megemlékezésen, ünnepi műsoron vettünk részt, részben az elnök előadásával is.

Televízióban és Rádióban is beszámoltunk az Egyesület működéséről, az erdélyi örmény identitásörzészről.

Neves művészeink születésnapjára rendezett ünnepségeken köszöntöttük őket. (*Kabdebó Lóránt, Döbrentei Kornél*)

A Zeneagapé megszervezésében segédkeztünk, a Mikulás ünnepségen a gyermekek ajándékozásában.

Genealógiai kutatásokat végeztünk itthon és Szamosújváron.

Közösségi tagjaink temetésein idén is kegyeletünket leróttuk, az erdélyi örmény közösséget képviselve.

Elmondhatjuk, hogy az egyesület idén is sikeres évet zárhat, sokfajta és sokszínű programban vettünk részt. Kivételt képez az Országos Örmény Önkormányzat működése helyreállítása, amelyet ebben az évben sem sikerült törvényes mederbe terelni.

dr. Issekutz Sarolta elnök
(*Elhangzott 2016. december 14-én a Fővárosi Örmény Klubban*)

A GULÁG/GUPVI erdélyi magyar-örmény szemmel

Abban a szerencsében volt részem, hogy a Fővárosi Örmény Önkormányzat által szervezett **ELKOBZOTT ÉLETEK** című vándorkonferencia budapesti eseménye után részt vehettem a téma erdélyi vonatkozásokkal bővített szamosújvári rendezvényén is november 5-én. Az itt elhangzott előadások közül külön érdeklődésre tartott számot *Murádin János Kristóf* (gulágkutató, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem oktatója) előadása, aki az erdélyi magyar elhurcoltakról tartott előadásában a magyar-örmény elhurcoltakra is kitért. E témát azért is tartottam nagyon fontosnak, mert bár **GULÁG/GUPVI** emlékévkapcsán számos rendezvény, megemlékezés történt, de tudtommal ez az egyetlen, ami a magyar-örmények sorsát is érinti.

A románok 1944. augusztus 23-i átállása után a Vörös Hadsereg nyugatra való előretörésében először Erdély területén lépett ellenséges területre, ahol a frontátvonulás után szinte azonnali hatállyal magyar és német polgári lakosokat ejtettek foglyul és hurcoltak el nagy számban a Szovjetunió büntető táborába, az ún. GUPVI táborokba.

Az erdélyi civilek foglyul ejtése 2 nagyobb hullámban történt:

1. Az első hullám 1944. szeptember-október hónapra esett. Ekkor összesen közel 20.000 erdélyi magyar férfit (ill. fiút) hurcoltak el többéves kényszermunkára a Szovjetunióba. Aszovjet hadsereg előrenyomulását követően a Háromszék, a Csíki medence, a Maros völgy, Torda, Kolozsvár, majd a Szilágyság, Zilah, Partium, Nagyvárad és Szatmárnémeti magyarjait hurcolták el. A városok közül

Kolozsvárról vitték el a legtöbb magyart (5000 főt).

2. A második nagy hullámban, 1945. januárban, Erdély német ajkú lakosságára került sor. Bánságból, Partiumból és belső-Erdélyből legkevesebb 70 -100 ezer, 16 és 50 év közötti német (szász: 25-26.000, sváb 65.700) polgári lakost (köztük nőket is) internáltak a GUPVI táborokba.

Erdély korabeli magyar és német lakosságát vizsgálva nem vigasztal bennünket az a tény, hogy a német nyelvű lakosság sokkal nagyobb arányban részesült az elhurcoltatásban mint a magyarok. Az adatok átvizsgálása alapján elmondhatjuk ugyanis, hogy amíg Erdély összmagyarágának „csak” mintegy 1,3%-a esett áldozatul az elhurcolásnak, addig ugyanez az arány a német nemzetiségnél közelíti a 20%-ot, amit természetesen megmagyaráz „német-mint-fő-ellenség” voltuk.

A kutatásokat összefoglaló előadás az erdélyi magyar-örményeket az elhurcolt magyarok közé számolja. A közel 20 ezer elhurcolt magyar között az eddigi kutatások mintegy 250 fő magyar-örményt találtak. Erdély örmény lakossága egyes források szerint akkoriban mintegy 8-10.000 fő volt, így ez a 250 fő a magyar-örmény lakosság 2,5%-át teszi ki. A 250 fő legtöbbje kolozsvári illetőségű volt (80 fő).

Megjegyzem – és erre nem tért ki az előadás - az elhurcoltak száma valószínűleg még magasabb is lett volna, ha figyelembe vesszük azt, hogy a szovjet csapatok elől több tízezren menekültek el Erdélyből, mint például az én szüleim is.

Az elfogottak zárt marhavagonokban Brassó-Focsani útvonalon jutottak ki a Szovjetunióba. Az erdélyi magyarokat 84 GUPVI hadifogoly és munkatáborba

szórták szét. Egy részüket az Ural hegység lábainál levő Magnyitogorszk, Asa és Ufa központi lágereibe ill. ezek altáboraiiba, más csoportjait az Azovi tenger melletti Taganrogba és a Krím félsziget nagyvárosai környékén kialakított táborokba vitték. (A németeket többnyire más táborokba helyezték el, de előfordult, hogy egyesek a magyarokkal egy helyre kerültek).

Még egy nagyon fontos statisztikai adat - ami mögött egyes emberek és családok tragédiája rejtőzik - a vissza nem tértek létszáma. A 20 ezer elhurcolt magyar áldozatnak egy harmada nem tért vissza (6000-6500 fő). Ezek között mintegy 90 fő magyar-örmény volt. A kolozsvári 80 magyar-örmény elhurcoltból közel 30 fő soha nem láthatta már viszont Erdély fővárosát. Ugyanakkor a németek közül elhurcoltakkal 80-85%-a hazakerült.

A foglyok nagy része mintegy 4 évi fogság után hazatérhetett (1948-ban), de voltak olyanok is, akik csak Sztálin 1953. évi halála után szabadultak.

De nemcsak az ott elhaltak voltak áldozatok: a hazatérők további életére is megteremtő hatással voltak az elszennvedett fizikai és lelki sérülések. A kommunizmus évtizedeiben a Szovjet lágerek-ről való kötelező hallgatás

megettette a maga hatását: felnőtt egy nemzedék, mely csak itt-ott suttogva hallott e kényszermunkatáborokról. A 90-es évek változásai - bár már nem volt tilos beszélni róla - sem sokat segítettek abban, hogy a társadalom tudatába mélyebben beépüljön e lágerek létének történelmi tragédiája. Úgy érzem a GULAG/GUPVI emlékévi rendezvényei ezen próbálnak változtatni.

Ennek egyik eseménye volt a kolozsvári „*Meghalni könnyebb, mint*

Erdélyi magyar polgári lakosságból elhurcoltak adatai

Idő	Hely	Elhurcoltak száma	Ebből magyar-örmény	Meghaltak (áldozatok) száma
1944. szeptember	Háromszék és Csíki medence	3.000		nincs adat
1944. szeptember	Maros völgye	4.000		nincs adat
1944. október eleje	Torda	700	10	nincs adat
1944. október eleje	Kolozsvár	5.000	80	1600-1800
1944. október 18-25.	Szilágyság, Zilah, Partium, Nagyvárad, Szatmárnémeti	6.000	40	nincs adat
1944.	egyéb	1.000-1.300	120	nincs adat
	összesen	20.000	kb. 250	6000-6500 ebből 90 fő magyar-örmény, ebből kolozsvári 25-30 fő

elválni – Erdélyi magyar civilek szovjet fogságban 1944-1949.” című emlékkiállítás is, mely 2016. október 12-én nyílt meg a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Tordai úti épületében, s amelyet még a szamosújvári előadás előtt alkalmam volt megtekinteni. A kiállítás szervezője szintén *Murádin János Kristóf*, aki már régóta foglalkozik szovjet lágerbe deportált erdélyi civilek életével, elmesélte,

hogy a kolozsvári kiállítás anyagát mintegy 449 emléktárgyat, három hónap alatt sikerült összegyűjtenie.

A kiállítás anyaga a családi hagyatékokból előkerült és a táborban használt

tárgyakból, dokumentumokból és levelekből állt össze. A tárlókban elhelyezett tárgyak: szabadidőben készített faragott fa-, vagy fém díszített dobozok, faragványok, lágerfényképek, hazaírt levelek és egyéb papír alapú dokumentumok, melyek látán némi betekintést kaphattunk a foglyok mindennapi életének egy kis szeletébe. Minden egyes tárgy egy-egy sorsot mesélt el. Számomra – megmagya-

rázni ugyan nem tudom miért - a legmeghatóbb kiállítási tárgy egy tenyérnyi nagyságú kézzel szőtt, ajándéknak szánt perzsaszőnyeg volt.

Ispánki Katalin

Elkobzott életek – vándorkonferencia a Gulágról Szamosújváron

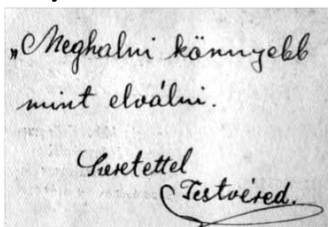
Az elmúlt hétvégén a szamosújvári Téka Alapítvány adott otthont annak a vándorkonferenciának, amelyet *Elkobzott életek* címmel a Budapesti Örmény Önkormányzat szervezett, és amely Csíkszeredából érkezett Erdély egyik legjelentősebb örmény központjába, az egykori Armenopolisba.

A rendezvényen a község megismerkedhetett az 1944 őszétől a Szovjetunió által működtetett táborokba hurcolt magyarországi és erdélyi magyar civilek többéves rabságának történeteivel, a fogolyélet mindennapjaival, a túlélők

szabadulásának körülményeivel, nem utolsósorban az elhurcolás pszichológiai, vallási vonatkozásaival.

A rendezvényt *Esztergály Zsófia Zita*, a

Budapesti Örmény Önkormányzat elnöke, a vándorkiállítás szervezője nyitotta meg, aki, miután üdvözölte a jelenlevő vendégeket, átadta a szót *Pongrácz Andrásnak*, az '56-os forradalom résztvevőjének, volt szamosújvári lakosnak, aki jelenleg Bostonban él népes családjával. A meghívott többek között örmény gyökereiről, szamosújvári emlékeiről és természetesen az '56-os forradalom történeteiről beszélt.

Az ilyenkor nélkülözhetetlen áhítat következett, az imát *Becker Norbert Gyula* történész, pilisborosjenői református lelkész tartotta. Az áldozatok emléke előtt a jelenlevők az emlékezés lángjának meggyújtásával tisztelegtek. Megható pillanat volt, amelyet még négy előadás követett: *Menczer Erzsébet* (Budapest) édesapja, volt magyar politikai rab orosz fogóságának történetét mesélte el, majd *Murádin János Kristóf* Gulág-kutató, egyetemi oktató, a kolozsvári Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem adjunktusa Erdélyi magyarok a GUPVI lágereiben (magyarörmény vonatkozásokkal bővítve) című előadásával hívta fel a konferencián jelen levő szamosújváriak figyelmét a múlt szörnyűségeire. Ezután *Zsebők Csaba* történész, publicista *Komáromi Attila* és *Zsebők Dániel* *Gulágrabok emléke* című, személyes hangvételű előadásával

bővítette a konferencia programját, végül *Becker Norbert Gyula* történész, református lelképásztor *A Gulág lélektana, elhurcolt lelkészek szolgálata a táborokban* című előadása hangzott el, amelyben beszámolt a magyarországi vendégek kutatásainak legújabb eredményeiről is. Közben a szervezők felvételről megismertették a hallgatósággal a 101 éves vitéz *Békei Koós Otto* nyugalmazott alezredes visszaemlékezéseit.

A rendezvény során vetítéssel egybekötött beszélgetésre is sor került, de néhány, a témával kapcsolatos kiadványt is ismertettek a szervezők.

A vándorkonferencia a Gulág, a GUPVI, illetve a szovjet rezsim által működtetett táborokat megjárt magyar és magyarörmény áldozatok előtt tiszteleg.

Forrás: *Erkedi Csaba, Szabadság, 2016. november 07.*
Képek a kolozsvári kiállításból

Velünk élő kultúrák: Örmények

Egy tanulmányi verseny története képekben - kiállítás

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület a Bp. Főv. II. kerületi Örmény Önkormányzat felkérésére megrendezte a 2015-2016 évben sikeresen lebonyolított országos középiskolai vetélkedő történetét kiállítás formájában, amely nemcsak a dokumentálását, hanem a többi hazai nemzetiség figyelmének felhívását is megcélozta. Fotók, (tan)könyvek, a verseny tematikájának dokumentumai, örmény népművészeti tárgyak, viseletek, rövid dokumentumfilm és az első három helyezett csapatok jutalomútja képei:

Erdély, Bécs és Budapest szépségei kerültek kiállításra november 16-30. között a Marczibányi Téri Művelődési Központ M Galériáján. *Dr. Székely András Bertalan* művelődésszociológus, kisebbségkutató szakmai megnyitó előadásával töltötte meg tudással a látogatókban a képek és szövegek látványát az erdélyi örménységről. Az Örmény Trió remek népzenei hangversenye egészítette ki a látványt és választotta el a *Tutsek Anna: Az én utam* c. életrajzi regény bemutatását az előzményektől. Az Erdélyi Örmény

Felülről: Dr. Székely András Bertalan, Alexa Károly, Issekutz Sarolta és Puszkás Eszter (Örmény Trió)

Múzeum sorozat 23. kiadványa Kolozsvár környezetében mutatja be az írónt és családját, a magyarok-magyarörmények XX.sz. eleji életét, a főszereplő hihetetlen küzdelmét és kitartását a fenn- és megmaradásért, amint azt *Alexa Károly* irodalomtörténész egyszerre hangulatos és nagyívű előadásában felvázolt, majd

szemelvényeken keresztül megismert a közönség. A könyv kiadását a Bp. II. ker. Örmény Önkormányzat és a Ferencvárosi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat támogatta. A rendezvény zárófogadásával az érzékszervek valamennyiét mozgósították a rendezők.

I.S.

Magyar - Örmény Est

A Székelyudvarhelyi Magyar Örmény Kulturális Egyesület megalakulásának ötödik évfordulóját ünnepeltük 2016. november 18-án.

Már lassan hagyományossá vált, hogy az ünneplés a székelyudvarhelyi Ferences templomban kezdődik, magyar-örmény katolikus Szent Liturgia misével, a gyergyószentmiklósi *Gál Hunor* örmény-katolikus plébános celebrálásával. Az igazi örmény-katolikus mise csak akkor eredeti, ha örmény kórus, diakónus és gyergyószentmiklósi szokás szerint a Vörösköpnöyegesek is részt vesznek a Szent Liturgián. Nagy segítségünkre szolgált a gyergyószentmiklósi örmény egyház és a gyergyószentmiklósi

örmény egyesület. A misén részt vett *Mátyás Károly* főesperes plébános, a prédikációt a ferences *Antal atya* tartotta. Jelen voltak az erdélyi egyesületek képviselői: Gyergyószentmiklósról *Zárug Aladár*, *Buslig Gyula* és *Kulcsár László*, Csíkszeredából *Fejér István* és *Ávéd Ildikó*, Marosvásárhelyről *Szász Ávéd Rózsa*, *Kádár Borbála* és *Bakó Zoltán*, valamint számos örmény szimpatizáns városunkból.

A megemlékezés kulturális és történelmi előadásokkal a Székelyudvarhelyi Polgármesteri Hivatal Szent István teremében folytatódott...

Az örmény származású *Szász Tibor András* református lelkész bemutatta az európai és ázsiai örmény templomokat,

annak fontosságát és a diaszpórában élő örményekről tartott előadást. *Gyarmathy Melinda Kányádi Sándor* „Örmény sírkövek”-c. versét szavalta, majd

Csibi Krisztina örmény dalokat énekelt.

Az est fő meghívottja *Fancsali János* zenetörténész, a Budaörsi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat elnöke a magyar-örmények zenei életéről és örmény írók könyveiről tartott előadás. Az ismertebb személyiségek – mint *Hollósy Kornélia* vagy *Kacsóh Pongrác* – életútja mellett azon jeles, de már kevésbé ismert magyar-örmények sorát idézte fel, akik

az Anyaországban és Erdélyben, a zenei életben fontos szerepet töltöttek be.

Egy örmény est nem fejeződik be az örmény gasztronómia hagyományos ételei nélkül. Az ét-lapon szerepelt a hurutos-vargányás nyári örmény leves, amit a nagymamáinktól tanultunk és az örmény kávé, a tojás sárgája mézzel kikavarva ízesítette-édesítette a finom aromás feketekávé.

Minier Ottó egyesületi elnök
(Szerkesztett változat)

„Tartsátok meg Istennek törvényeit, adjátok meg a királynak, ami a királyé, és szeressétek egymást, mert a polgárok kölcsönös szeretete fogja képezni e városnak legbiztosabb alapját.

Ha a szeretet az alap, akkor a város áll, míg a hon fennáll.”

(Verzár Oxendiusz püspök mondta 1700-ban, Szamosújvár alapításakor)

Siposné dr. Kecskeméthy Klára

Az aradi vértanúk és Czetz János honvédtábornok II. rész

Az európai emigrációs évek

A szabadságharc bukása, a világosi fegyverletétel derékba törte a fényesen induló katonai pályáját, de elkerülte az Aradon kivégzettek szomorú sorsát. Erdélyből előbb Magyarországra, majd Bécsen keresztül Hamburgba menekült. Onnan 1850 nyarán Hannover, Köln és Brüsszel érintésével Párizsba ment, ahol csatlakozott a *Teleki László* gróf által vezetett emigrációs bizottsághoz, amelynek egyik legtevékenyebb, meghatározó alakja lett. A Londonban és Párizsban töltött évek során végig azon munkálkodott, hogy a nagyhatalmak segítségével a magyar emigráció újrakezdje a szabadságharcot. A szabadságharc szellemét azzal is ápolta, hogy Hamburgban kiadták német nyelven Bem erdélyi hadjárataról szóló jegyzeteit.¹

Az európai évek során megismerkedett az argentin *Basilia Ortiz de Rosas*-val, feleségül vette. Ez a döntés egy életre meghatározta a sorsát. Amikor 1860 májusában elhagyta Európát a családjával, akkor Czetz János sem gondolta, hogy ezzel a döntéssel örökre elhagyta az öreg kontinenst. Buenos Airesben 1860 októberében levizsgázott földmérésből, ez biztosította a családjá megélhetését, földméréstől tartotta el magát. 1862-ben *Emilio Mitre* tábornok, Buenos Aires provincia kormányzója megbízta az Azul-környéki nagybirtokok telkeinek felmérésével.

Első műszaki alakulat Argentínában

Az argentin elnök és a hadügyminiszter segítségével kinevezték a katonamérnöki

osztály parancsnokává ezredesi rendfokozattal. A Paraguay elleni háború során szükség volt egy műszaki csapatra, amelynek felállításával Mitre elnök Czetz Jánost bízta meg. Az argentin hadsereg első műszaki alakulata a mai napig tisztelettel adózik az emlékének.²

1866-ban találkozott régi 1848-as bajtársával, *Asbóth Sándorral*, aki az Egyesült Államok argentinai, majd uruguayi nagykövete lett. Asbóth 1868. január 21-én Buenos Airesben halt meg, ez nagyon megviselte Czetz Jánost, a munkába menekült.

Pampa kutató

Feltérképezte a braziliai, illetve a paraguayi határvidéket, elkészítette Santa Fe város vasútvonallal történő összekötésének terveit Esperanza és San Germino vidékével.

Sarmiento elnök és a hadügyminiszterre elhatározta, hogy Cordobától és Santa Fétől délre, valamint Buenos Aiestől nyugatra kiszélesíti a határvonalat, azért hogy az indiánok ne törhessenek be rajta. Czetz a Cordobai Topográfiai Intézetben az érintett területre vonatkozó adatokat és térképeket áttanulmányozta, majd elkészítette a terület térképét. Javaslatot tett a terület Rio Quinto folyóig történő elfoglalására és kijelölte az őrhelyek kiépítésének helyeit. Életrajzi írásában erről így ír: „*Kijelöltem Santa Fé tartomány déli határpontjait, ...ennek a hőstettnek a híre jól megérdemelt bámulatot keltett a kormány köreiben és a Buenos Aires-i újságokban...*

akadt olyan ember is, aki engem a legvakmerőbb Pampa-kutatónak nevezett el.”³

Colegio Militar

Domingo Faustino Sarmiento elnök már 1869-ben sürgette az ország első katonai oktatási intézményének felállítását. A kormány egy különleges katonai bizottságot hozott létre annak érdekében, hogy javaslatot tegyen az új katonai iskola szervezésére és képzési struktúrájára. A kiválasztott kiváló tisztek csoportja két hónap elteltével, 1870. június 20-án kiadta az iskola alapítására vonatkozó rendeletet. A Colegio Militar (a későbbi Colegio Militar de la Nación) igazgatójának Juan Fernando Czetz ezredest nevezték ki.

A feladat rendkívül nehéz volt, mert szinte a semmiből, nagyon kevés segédesszükkel kellett létrehozni. Az első hallgatókat 1870. július 19-én vették fel. A katonai oktatási intézményben olyan katonatisztek képeztek, akik később az argentin hadsereg dicsőségére váltak. 1874. május 24-ig, négy évig vezette az intézetet, amikor is politikai intrikák miatt távozni kényszerült.

Entre Ríosban tartományban ismét földmérői munkát végzett. 1875-ben a Topográfiai Intézet elnökének nevezték ki. Utasítást adott ki a provincia összes területének kataszteri felmérésére, amely Argentínában az első ilyen munka volt.

Visszaköltözött a Buenos Airesbe és a Topográfiai Intézetben mérnökként helyezkedett el. Itt ismét földmérő munkát végzett.

1884-ben megalapította az Academia Militart, emellett kinevezték a hadsereg vezérkara IV. osztályának főnökévé. Ebben a beosztásban 1896-ig maradt. Czetz visszaemlékezéseiben az Academia Militart „katonamérnöki iskolának”

nevezi, a mai fogalmaink szerint hadmérnök akadémiát alapított.

Az Andok tanulmányozására vonatkozó indítványát 1893-ban terjesztette a kormány elé. A terv kivitelezésére 30 ezer pesót bocsátottak a rendelkezésére. A munkálatokban katonatisztek és egy magyar mérnök, *Léderer Gyula* segítette, aki később Célia lányát feleségül vette.

1891. január 19-én meghalt a felesége, ezt követően csendes visszavonultságban élt. 1895-ben az argentin hadsereg ezredesként vonult nyugdíjba. A nyugdíjas éveiről a Budapesti Hírlap rendszeresen tudósított. A millenniumi ünnepségsorozatra haza szeretett volna menni, azonban egészségsromlása miatt erre mégsem vállalkozott. Hazatérésével a politikai körök is komolyan foglalkoztak. Az 1848-49-es honvédek nyugdíjazó bizottsága 1899. július 10-én évi 960 forint nyugdíjat ítél meg Czetz tábornoknak. *Széll Kálmán* miniszterelnök évi kétezer forint nyugdíjat engedélyezett az 1848-as tábornoknak, hogy itthon megfelelő módon élhessen.⁴

Szülőfalujában, Gidófalván nagy tiszteletnek örvendett, teljesítették a legfőbb óhaját megtalálták és rendbe tették a szülei sírját a református temetőben.

A 80. születésnapján Buenos Aires magyar közössége köszöntötte az idős tábornokot. A tábornok spanyol nyelven írt emlékiratát lefordították németre. A magyar fordítást a kolozsvári Országos Történelmi Ereklye Múzeum felkérésére *Strasser Mihály* hírlapíró készítette el. Az emlékiratot Czetz leírta egész pályafutását, gyerekkorát, ifjúságát, szerepét a szabadságharcban, az emigráció éveit, házasságát, majd az argentin pályafutását, a kolozsvári Erdélyi Történelmi Lapok folytatásokban közölte.

A Budapesti Hírlap folyamatosan figyelemmel kísérte a tábornok életét és

egészségi állapotát. A századfordulón Magyarországon már alig ismerték, rajta kívül csak egyetlen tábornoka élt akkor a legendás emlékü szabadságharcnak: *Görgey Artúr*. Czetz tervezte a hazautazást, de belátta, hogy a megromlott egészsége miatt az egyhónapos nagy utat már nem lett volna képes megtenni.

1904-ben haláláról méltó módon emlékeztek meg a magyarországi lapok. A szabadságharc tábornokát, az argentin hadsereg ezredesét katonai tiszteletadás mellett helyezték örök nyugalomra Buenos Aires Recoleta temetőjében, az Ortiz család sírboltjába. 1969. október 10-én a Colegio Militar de la Nación alapításának 100. évfordulóján a hamvait átszállították

Czetz János a Plaza Hungrián elhelyezett székely kapun (Fotó: Dr. Tóth Gergely Forrás: <http://www.magyarnegyed.com/location/61/>)

az akadémiaira és az ottani kápolnában helyezték el. Urnája előtt díszőrség tiszteleg, mellszobra pedig az akadémia aulájában áll.

Tevékenységet és nevét mindkét hazájában nagy tisztelet övezi. A Magyar Harcosok Bajtársi Közössége Argentínai „Czetz János” Főcsoport 1990. október 6-án leplezte le Asbóth Sándor és Czetz János Hősök és mártírok falán elhelyezett emléktábláját.⁵

Az argentinai magyar közösség 2004. november 27-én avatta fel a Plaza Hungriát (Magyar-tér) Buenos Airesben.

Az ott elhelyezett székely kaput a Magyarok Világszövetsége ajándékozta az Argentínában élő magyaroknak. A székely kapu első oldalán Czetz János magyar honvédtábornok arcképe van kifaragva, a domborművön magyar és spanyol felirat található.

Szülöfalujában, Gidófalván emléktáblát helyeztek el a községháza falán és emlékszobát alakítottak ki. A gyergyószentmiklósi örmény katolikus templomkertben emléktáblát avattak az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc legfiatalabb tábornoka, az argentin hadsereg ezredese tiszteletére. Emléktáblája van Budapesten és Pándon is.

Tisztelgés a mártírok emléke előtt

A szabadságnak nincsen nemzetisége. A mi szabadságharcunk jó példa erre, hiszen a kivégzett 13 tábornok közül többen nem is voltak magyarok. Nemcsak a magyarság, hanem minden, e hazában élő nép közös érdeke/értelme volt a szabadság védelme. Szabadságharcunk összefogás

Czetz János emléktáblája Buenos Aires Chacarita temetőben (Fotó: Dr. Tóth Gergely Forrás: <http://www.magyarnegyed.com/location/141/>)

volt, amelynek a népek megbékélése adott biztonságot és erőt.

Mártírok közül hárman – *Aulich Lajos, Láchner György, Leiningen-Westerburg Károly* – németek, ketten – *Kiss Ernő és Lázár Vilmos* – örmények, *Damjanich János* szerb, *Knezics Károly* horvát, *Pöltenberg Ernő* osztrák volt.

Nekünk, kései utódoknak feladatunk és kötelességünk a múlt emlékeinek megőrzése, a tiszteletadás, és az emlékezés. A

mártíroknak szóló tisztelegés üzenet a méltóságról, a bátorságról, a zászló iránti hűségről, a haza iránti olthatatlan szeretetről, az emlékezésről, a megbékélésről, és a jövőről.

A Hazáért, a szabadságért mindhalálig!
Nyugodjanak békében!

(*Elhangzott a Fővárosi Örmény Önkormányzat által szervezett aradi vértanúkra emlékezés ünnepi rendezvényén, 2016. október 6-án.*)

Lábjegyzet

1. Bem's Feldzug in Siebenbürgen in den Jahren 1848 und 1849. Hamburg, 1850. Hoffmann und Campe. p. 387

https://archive.org/details/bub_gb_7IgAAAAAcAAJ (Letöltve 2016. október 4.)

2. Batallón de Ingenieros 1 Zapadores Coronel Czetz, <http://www.ellitoral.com/index.php/diarios/2015/04/17/opinion/OPIN-02.html>,

El Batallón de Ingenieros 101 - Los zapadores de Czetz <http://www.soldadosdigital.com/sitio/nota.asp?id=1596>, Bonfatti participó de la conmemoración del 150° aniversario de la creación del Batallón de Ingenieros I "Coronel Czetz", <https://www.santafe.gov.ar/noticias/noticia/212561/> (Megnyitva 2016. október 5.)

2. Batallón de Ingenieros 1 Zapadores Coronel Czetz, <http://www.ellitoral.com/index.php/diarios/2015/04/17/opinion/OPIN-02.html>,

El Batallón de Ingenieros 101 - Los zapadores de Czetz <http://www.soldadosdigital.com/sitio/nota.asp?id=1596>, Bonfatti participó de la conmemoración del 150° aniversario de la creación del Batallón de Ingenieros I "Coronel Czetz", <https://www.santafe.gov.ar/noticias/noticia/212561/> (Megnyitva 2016. október 5.)

3. Czetz: Emlékezéseim i. m. 122. oldal

4. Czecz tábornok nyugdíja. Budapesti Hírlap, 1899. augusztus 12. 19. évfolyam, 5. oldal

5. v. Ferenczy Lóránt m. kir. tűzér zászlós, az MHBK argentinai főcsoportvezetője (Buenos Aires) 2004-ben írott összefoglalója a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége argentinai "Czetz János" főcsoportjának történetéről – 1. rész: 1949-1975, Kézirat, p. 6

Gergely István laudációja (részlet)

Él Kolozsváron egy szobrászművész - *Gergely István*, aki már évtizedek óta elkötelezettje a szobrászat egyik műfajának: az emlékérem, emléklapok művészetnek. Olyannyira elkötelezettje ennek a műfajnak, hogy lassan-lassan egy erdélyi történelmi arcképcsarnok kerekedett ki a

keze alól, aminek igazán örülhetünk, hisz Gergely István nagy, hézagpótló feladatra vállalkozott. Lelkes, odaadó munkájáért övezze elismerés és dicséret.

Gergely István világosan fogalmaz, egyszerű és tiszta formákra építi négyzetes alaprajzú domborműveit. Gazdag

formakultúráját az erdélyi műveltség színvonalán értékesíti.

Ezek a művek elődeink és értékeink tiszteletére, megbecsülésére figyelmeztetnek. Örökbefogadásuk pillanatában tudnunk kell hinni a folytatás lehetőségében.

Jellemzőjük: a történelmi hűség, az örökbefogadás, örökbevevés misztériuma iránti érzékenység. Történelmünk, kultúránk határköveit idézik. Fejedelmek, tudósok, hittudósok, szerzetesek, írók elevenednek meg előttünk:

Kálvin János, Báthory István, Károly Gáspár, Bethlen Gábor, Szenczi Molnár Albert, Apáczai Csere János, P. Czetz János emléklakett Kájoni János, Mikes Kelemen, Felsőcsernátoni Bod Péter, Misztótfalusi

Balról: Ködő József és Gergely István

Kis Miklós, Körösi Csoma Sándor, Bolyai Farkas, Arany János, Wesselényi Miklós, Orbán Balázs, Brassai Sámuel, Jókai Mór, Ady Endre, Benedek Elek, Kelemen Lajos...

Ezen domborművek színvonalas, európai rangú művek, szemmet, lelket gyönyörköd-tető élményben részesítenek minden hozzájuk közeledőt. E művekre való odafigyelést véljük észrevenni az EMKE kuratóriumának döntésében is, mely szerint az idei Szolnay Sándor-díjat Gergely István kolozsvári szobrász- művésznek ítélik oda...

Köröndi Jenő

(Megjelent: Művelődés Közlemények folyóirat (Kolozsvár, L. évf. 1997. jan.)

Issekutz Sarolta, a Bp. Főváros II. kerületi Örmény Önkormányzat elnöke a karácsonyi klubest végén „tankönyvet” ajándékoz minden résztvevőnek az erdélyi örmény kultúra megőrzése céljából.

(cikk a 4. oldalon)

Vendégségben Pongrátz Gergelynél

Kiskunmajsa, 2004. október 18. II. rész

Na, menjünk át a másik terembe. Ezt tulajdonképpen a gyerekeknek másoltam. Petőfi verse: „*Ha férfi vagy, légy férfi*” És ebben van az, hogy:

„*Legyen elved, hited
s azt kimondd, ha véreddel fizeted
vesd meg, kik egy jobb falatért
eladják magukat, koldusbot és függetlenség,
ez legyen jelszavad.
Légy tölgyfa, amit a fergeteg ki képes dönteni,
de méltóságod derekát meg nem görbítheti*”

Édesapám 14 éves koromban adta kezembe ezt a verset és azt mondta: „úgy tanuld meg édes fiam, hogy érezd át minden szavát”. Hát én e szerint élek és nagyon fontosnak tartom a fiatalok nevelésében. Gerincet adni nekik, tartást, erkölcsöt! Itt ebben benne van.

Na menjünk tovább. Ilyen 13-14 éves gyerek volt vagy 15-20 a Corvin közben. Nem lehetett őket elzavarni. Hiába zavartuk el, nem mentek el. Jancsiról készült a Pesti srác szobra, ami a Corvin közben van felállítva. Jancsi történetét leírom a könyvemben. Ez a gyerek jobban félt az édesanyjától, mint az oroszoktól. Az ott fent *Mansfeld Péter*, 16 évesen ítélték halálra, 18 év és 11 napos volt, amikor felakasztották. Tizenhárom percig hagyták kínlódni a kötélén! Szobrát 23.-án Budán avatják.

Ebben a szekrényben '56-os irodalom van, nem teljes a gyűjtemény, de igyekszem összeszedni mindent, amit lehet. Az ott *Falábú Jancsi*. Ő volt a Corvin köz tüzérparancsnoka. November 4-én egy szilánkot kapott a szemébe és liktetett a vér.

Az orvosok azt mondták, nem tudnak segíteni, műtetre van szüksége. Kórházba kell vinni, de olyan borzasztó harcok voltak a környéken, hogy lehetetlen volt kivenni a Corvin közből. Nyomókötest tettek a szemére, s lefektették a földre. Nem volt, amit a feje alá tegyünk, leültem, s az ölembe vettem a fejét, úgy halt meg. Alatta a *Keménykalapos* és a *Tarisnyás Öreg*, apa és fia, '58 december 23-án egyszerre akasztották fel őket. Ikertestvéreket egyszerre akasztottak. Borzasztó, hogy milyen kegyetlen volt a bosszú! *Antalóczy* volt a Corvin köz főorvosa, a *Doki*, ő is kiment. Ezelőtt kb. 20 évvel halt meg, Svájcban.

Ott az a fénykép. *Gyarmathy Dezsőtől* kaptam egy éve, az '56-os olimpiai vízilabda csapat. Mondja Dezső, olyan kemény meccsük volt az oroszokkal, hogy véres volt a víz. Ők ott vívták meg a Forradalmat, a medencében, Melbourne-ben, de 4:0-ra verték az oroszokat. Itt az asztalon van két üveg Tokaji és egy üveg Villányi kadarka, mind '56-os szüretelés. Azért vannak itt. Ezek nem olyan meginni való borok. Az asztalon különben van néhány '56-os újság, hát abból is van egy ilyen stósz, de nincs hova kitegyem. Nincs hely.

Ilyen aknavetővel lőtték a Gellérthegyről a Corvin közt. Kispeszt- és Pestszentlőrinc határából pedig nehéz tüzérsgéggel. És hogy milyen eredménnyel? Jöjjön közelebb. Ezt az épületet nézzék meg, ennyi maradt belőle. Ott az Iparművészeti Múzeum. Ez is, meg ez is, mind így nézett ki. Ezt lebontották, most egy

kis tér van helyette. Mögötte a Lottóház. Ezek mind új épületek.

Itt egy *Márai Sándor* idézet: „*A kommunistától még nehéz lesz megszabadulni, mert senki sem olyan veszedelmes, mint egy bukott eszme haszonélvezője, aki már nem az eszmét védi, hanem a zsákmányt*”, (beszólás: mintha ma írták volna) Hát a mai.. .ma.. .pontosan az, pontosan ez van!

Na, a Forradalom Erkölcse: az írószövetség kitett ilyen lőszeres ládákat ezzel a felirattal: „*A forradalom tisztasága megengedi, hogy így gyűjtsünk mártírjaink családjainak*”. Ezekbe a ládába csak tettek pénzt, senki nem vett ki belőlük. Ott voltak éjjel - nappal és senki nem vigyázott rájuk. Hát próbálják ezt ma megcsinálni, (beszólás: a kirakatokba se nyúlt senki.) - Senki, senki! Én sokszor elmondom, hogy az 56-os Forradalomnak két óriási jelentősége van. Az egyik az, hogy az egyetlen valóban forradalom volt egy kommunista rendszer ellen, mert a többi nem volt forradalom. Forradalom csak ez az egy volt! A másik az, hogy a Világtörténelem legtisztább forradalma volt.

Ezt olyan másfél évvel ezelőtt hozta valaki: Krisztus töviskoszorúja és a vasfüggöny egy darabja és a kör két oldalára írták: „*El ne felejtse a világ, úgy született a szabadság, hogy a pesti utcán folyt a vér*”. Ebben a szekrényben a *Sztálin* szoborból van 2 darab, eredeti *Kossuth* címerek, *Kádár* fehér könyvei, amerikai rendszám táblák, videokazetták, hangszalagok, mind-mind '56-os téma.

Na, most annak az ágyúnak, amelynek a fényképét mutattam, a talpa itt van nekitámasztva a mozi lépcsőjének. Ha lőttek vele, csak felemelkedett és visszasiülyyed. Amikor beállították, Ödön bátyám egy gyereket átküldött a körút másik oldalára. A Valéria kávéház mellett volt egy fa.

Álljon meg a fa mellett. Kinyitották a zárat, belenézve a csőbe, addig csavargatták, míg a térdét meg nem látták. Tehát abba a magasságba ment e lövés, a hernyótalpra. Na most, mi nem voltunk képzett tüzezők, tehát úgy kellett megoldani, ahogy tudtuk, ugye?

Hárman kezelték az ágyút: A *Kéksapka*, a *Falábú Jancsi* és a *Csonkakezű Beszkártos*. Mindenkinek olyan neve volt, amiről fel lehetett ismerni. Engem *Bajusz*-nak hívtak, mert akkor is nagy bajuszom volt. Kéksapka itt állt a szökőkút mögött és figyelte a fát. Amikor jött egy tank és eltakarta a fát, intett és kiáltott: tűz! Falábú Jancsi bent volt a pénztárban, az elszűtő szerkezetre erősített kötelet megrántotta, ment a lövés. Abban a pillanatban Kéksapka kiugrott, kinyitotta a zárat, kiesett a hüvely. A Csonkakezű Beszkártos a mozi előcsarnokából egy lövedékkel kiszaladt, betette a csőbe és meglökte. Az ágyú 8-10 másodperc alatt újra lett töltve, és még egyszer mondom, nem képzett katonák voltak.

Mondjak valami családi dolgot is. Az a fénykép 23-án este készült a Parlamentben: *Nagy Imre* mögött a harmadik, a *Bajuszos*: Ernő bátyám. Az alatta lévő képen, a jobb alsó sarokban a háttérben: *Kristóf* bátyám. Ez a ruha a Forradalom idején Ödön bátyámon volt, ebben ment ki, három éve hoztam haza Amerikából és itt állítottam ki. A Forradalomban hordott ruhámban mentem ki, visszatérve a Hadtörténelmi Múzeumnak adtam és most a bőrkabátot elkérték a Terror Házába. Ebben a szekrényben itt van *Andris* öcsém nemzetőr igazolványa, mellette egy másik, amit még én írtam alá.

Na még valami: az a zászló az ablakban, 93-ban kettő egyforma készült. Akkor volt az Első '56-os Világtalálkozó

Budapesten. Ennek a zászlónak a párját a Bazilikában felszentelték és a Szentjobb mellé helyezték. Most is ott van, ugyanolyan, mint ez.

Hát körülbelül ez a Múzeum, – ha van kérdés”...

Egyik társunk elmondja: Emlékszünk, közlekedés akkor nem volt, és mint sebész második napja egyfolytában operáltunk a Szent István Kórházban. Egy nagy sokaság érkezett a bejárathoz és egy fiatalasszony előadta: „*Mi mindannyian azért jöttünk, mert hallottuk, hogy az István Kórházban lehet vért adni a sebesülteknek*”. Ő megkérdezte: Mondják meg, honnan jöttetek”? – „*Egész éjjel jöttünk, Dunakeszről*”. Sójajtvá fordul valaki felé a Doktor Úr: „Te is megghatódsz, én is! Ennyit a Magyar Nép akkori hozzáállásáról! Kézcsokom a Hölgyeknek!”, (de többet nem tud mondani, a csoportban se szól senki.)

Kérdés: Milyen körülmények között jött létre a múzeum? –

Gergely bácsi: „Budapest- Mátyásföldön 93-ban kezdtem el, de 95-ben kidobtak a laktanya épületből, megszünt a múzeum./.. /Volt egy kis pénzem, Kiskunmajsán meglátogattam egy bajtársamat. Ő mondta, hogy a tanyasi iskola eladó. Egy romhalmaz volt, 160 000 forintért vettem meg. Képzeld el, milyen állapotban volt. Négy évig dolgoztunk, hogy rendbe tegyük az épületet, amelyet '99 március 14-én *Tempfli* püspök úr felszentelt és *Papp Lajos* szívsebész vágta el a szalagot. Különben most október 23-án du. 2 óraker 0 lesz a Corvin közben az ünnepi szónok”.

Kérdés: hogyan gyarapodik az anyag? –

Gergely bácsi: „Hát, kb. a felét tudtam összeszedni, ami itt van és a másik fele az, amióta megnyílt a Múzeum, állandóan hoznak valami anyagot, valami újat.

Tegnap előtt hozta valaki ezt a nemzetőr karszalagot. Ezt használták fel, a túloldalon orosz betűkkel ráírva: rendőrség, ott van a két szovjet bélyegző is rajta. Ezt elviszem az üvegeshez, tegye két üveg közé, hogy mind a két oldalát lehessen látni. Valaki hozott munkásőr karszalagot. Talán két hónappal a megnyitás után látogatni jött *Homoki János* honvédelmi államtitkár. Kértem tőle, János, mi a véleményed a múzeumról? – „Gergely, ez nem múzeum, ez egy szentély”! Mondom, az lenne, ha itt meg lenne a megfelelő kiállítási tárgy. – Miért, mi hiányzik? – Azok a fegyverek, amiket a Forradalom idején használtunk: egy ilyen-, egy olyan ágyú, egy tank, T 35-öst kértem. Már nem volt, mindet beolvasztották. Kaptam viszont egy T 55-öst, de ez is jó. A Hadtörténeti Múzeumtól is kaptam sok mindent. Sok képet, ott alul a falon sorban vannak. Festmények '56-osoktól. Az az értékük, hogy 68-69-ben festették őket, amikor nagyon veszélyes volt ezzel a témával foglalkozni. Gyűjtöm az anyagot, mert remélem, hogy előbb-utóbb Budapesten is lesz múzeum.”

Újra az '56-os kápolnában vagyunk, Gergely bácsi megkondítja a harangot, elénekeljük a Szózatot, koszorúzunk. Az itteni nyári iskolás táborozásokról is szó kerül, majd kiadványokat, könyveket vásárolunk és hálásan megköszönjük a szívélyes kalauzolást, gazdag útravalót. Misziós munkájáért a Jóisten segítse továbbra is vitéz *Pongrácz Gergelyt*, Gergely bácsit, ugyanis a 48. évfordulón vitézi kitüntetését kapott. Ehhez mi is meleg szívvel gratulálunk a szamosújvári születésű magyarörmény testvérünknek.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület látogató csoportja nevében lejegyezte:

id. Wertán Zsolt

Advent

2016. december 8-án a Belvárosi Polgári Szalon adventi gyertyagyújtásra hívta meg közönségét. Az egyik meghívott előadó nem érkezett meg időben, ezért mentve a helyzetet, a nagyszámú hallgatóságra való tekintettel *Szőnyi Kinga* szervező felkérte a jelenlévő *dr. Issekutz Saroltát*, hogy az ősi, első keresztény nemzet örmény kultúrájából, hitéletéből adjon ízelítőt a hallgatóságnak. Előadásához a már korábban megnyitott *Kabdebó János Hitünk – kereszténységünk* c. fotókiállítása adott megrendítően szép keretet.

Issekutz Sarolta és Szentgyörgyvölgyi Péter polgármester

Jobbról Varga Antal, Szőnyi Kinga és Issekutz Sarolta

December 10-én a harmadik adventi gyertyagyújtásra a Budavári Polgári Szalon kérte fel előadóként *dr. Issekutz Saroltát*, aki *A világ legrégebbi keresztény nemzete* címmel tartott előadást, különösen kiemelve a karácsonyi ünnepkör erdélyi örmény, örmény szokásait, a megőrzött családi hagyományokat. Köszöntőt mondott *Varga Antal*, a Budavári Önkormányzat alpolgármestere, közreműködött *Agárdi Szilvia* énekesnő. *Kabdebó János* ez alkalomra is feldíszítette az előadótermet örmény tárgyú fotóival. Köszönet érte.

M

Buzdítás a plébánia támogatására

Kedves Támogató Híveink!

Alapítványunk minden munkatársa nevében boldog és sikerekben gazdag Új Évet kívánunk örmény és szimpatizáns híveinknek, és azoknak is, akik még nem kapcsolódtak be ebbe a kulturális és felújítási „építkező” munkába, akikre nagy szükség van. Köszönjük – a plébánia nevében is – mindazok anyagi támogatását, akiktől 2016-ban közel 1 millió forint támogatás érkezett a Plébánia

számlájára, lerakva a segítség első jelentős „tégláit”.

Kulturális események, programok: 2016-2017 év

- dec. 6-án a Mikulásváró műsort nevelő gyerekek és kísérőik élvezték
- dec. 18-án vetített képes évszáró „zene-agape” volt. A program 2017-ben folytatódik
- jan. 8-án Vízkereszt, örmény karácsony és különleges rendezvény lesz

– zeneakadémistákkal koncert sorozat indul havi gyakorisággal

– színes tematikájú előadás sorozat meghívott előadókkal, a Sziklatemplommal együtt működve

–2017. márc. 15-től a muzeális gyűjtemény tárlatvezetéssel látogatható hetente 4 –szer

– folytatódik a festmény, a könyv, és a textil restaurálás Főegyház megyei támogatása

Felújítási események, programok:

– Festéssel megújult a templom szentélye, pályázati pénzből

– Befejeződött a közösségi szint ablakainak thermó üveg cseréje és szigetelése pályázatból és támogatásból

– Számos karbantartási igényű feladat (elektromos, lakatos, stb.) elvégezve

– A működés folyamatos finanszírozása (közszolgáltatások, karbantartások, iroda működtetés stb.)

– Legfontosabb ez évi feladatunk a templom vizesedés megszüntetése. Erre 2015 és 2016-ban nem sikerült pénzt szerezni. Inflationnal és tervezéssel együtt ma 30 M forint. Pályázati pénzzel és a hívek támogatásával meg lehet oldani.

Várjuk, hogy minél többen megkeressenek, hogy a részletekre személyesen tudjunk választ adni.

Támogató adományait a plébánia 11707024-20005210 OTP számlájára juttassák el.

*Keve Mária elnök és a kurátorok
a Lelkészség Hitéleti Működését
Támogató Alapítvány*

A Budapesti Örmény Katolikus Személyi Plébánia címe: 1114. Budapest, Orly u. 6., Telefon 06 70 408 2240,

e-mail: ormenykatolikus@gmail.com

Kérésre az új támogatóknak csekket tudunk küldeni.

Olvasói levelek

Bálintné Kovács Júlia

Hogyan találtam rá az erdélyi magyarörmények híres zenész családjára? – részletek egy készülő hosszabb írásból

Levelem Petres Csabához

Szeretnék írni a Petres Családról, mint örmény gyökerűekről a folyóiratunkba.

A tegnap postáztam 3 lapszámot, ami tulajdonképpen 5, mert pár hónapja kettős lapszámban jelenünk meg.

„Nem hinném, hogy követelőznöm kellene, ami az elküldéseket illeti, azonban ha nem fáradságos, jó néven venném, ha az elektronikus változatokat megkapnám.

Annál is inkább, mert a lapokat átolvassva, átnézve, **meg kell állapítanom, hogy ez az egyetlen lap azok közül, amelyek mostanában a kezembe kerültek, amely száz százalékosan elnyerte a tetszésemet. Nincs mellébeszélés, adatszerrű minden.**

Még a visszaemlékezések is olvasmányosak. Persze e lapoknak nem az a funkciójuk, hogy nekem, vagy másnak tetszenek – hanem, hogy meglegyenek. Csekély élet-tapasztalatommal úgy látom, hogy ha kő nem is, de az írás meg szokott maradni.

Köszönöm a Bp-i linket, az Újabb adatok 56-ból anyagot.

Tisztelettel, Petres Csaba.”

(kiemelések: B.K.J.)

Kerek évfordulók

Sorozatunkban jelenleg két kerek évfordulóról emlékezünk meg. **Hollósy Simon** festőművész, a Nagybányai Festőiskola megalapítója 160 évvel ezelőtt született és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 20 évvel ezelőtt 1997. február 14.-én alakult meg. Mindkettőre emlékezve a Művelődés közművelődési folyóirat (Kolozsvár) húsz évvel ezelőtti, 1997 januári számából alább olvasható cikkét ajánljuk, amelynek szerzője az akkor 140 évvel ezelőtt született **Hollósy Simonra** emlékező **Fancsali János**, az egyesület egyik volt alapító tagja.

Hollósy Simon – a muzsikus

A Máramaroszigeten 1857. február 1-én született festőművészről *Felvinczi Takács Zoltán* még 1918-ban így írt: „Tudjuk hogy neveltetésük (a Hollósy-testvéreké) gondos volt. Zenére és rajzra is taníttatták őket... Fiatalléknak fejlődésére nagyobb hatást gyakorolt a zene és rajztanulás” (*Hollósy Simonról. Orsz. Magyar Szépművészeti Múzeum évkönyvei I. Bp. 155 - továbbiakban FTZ 1918.*) Ugyanő később így folytatja: „Hanem a mester magyarnak született és a szülői házban teljesen magyar szellemben nőtt fel. Az a körülmény, hogy ő tulajdonképpen apáról-anyáról örmény volt, semmit se mond ez ellen. A magyarországi örmények a 19. sz. közepén már annyira elmagyarosodtak, hogy keletről hozott anyanyelvüket Hollósy születése idején már csak néhány legöregebb fajtestvérük beszélte. Simon egy árva szót se tanult belőle. Ő mindig teljesen magyarnak érezte magát.” (*F. Takács Zoltán: Hollósy Simonról. Művészettörténeti Értesítő Bp. 2-4. sz. 203 - továbbiakban FTZ 1961,1963.*)

A piarista gimnáziumban 1866/67-1869/70 folyamán végzett tanulmányai alatt rajzból jeles volt, de a zenét nem találjuk az iskola értesítőjében. Föltelezhető tehát, hogy zenei nevelését

magántanára bízták. Tanulmányai otthoni elvégzése után Budapestre került, ahol 1873-78 között, kezdetben apai kívánságra, a kereskedelmi akadémiát látogatta. „Barátai közül *Barabás Sándor* joghallgató említhető meg, ki nagy érzéssel s tehetséggel művelte a zenét. Chopint játszott a legszebben és ezzel különös hatást gyakorolt Hollósyra, ki ekkor tanult meg cselőzni.” (*FTZ 1918. 156*) Szülői beleegyezéssel innen Münchenbe távozik, festészeti tanulmányai érdekében. Ezidőben festi István testvérével együtt „Hollósy Simon halála” című képét, hol épp Istvánt zongoránál ülve látjuk, ki édesapjuk utolsó kívánságát teljesíti. A haldokló idős Hollósy Simon elmúlásakor zenét szeretne hallani! Döbbenetes, amennyiben valós élményről van szó! És ettől a pillanattól Hollósy Simon, a festőművész eddig ismeretlen arca tárul elénk. Tudjuk róla, hogy határtalanul jószívú szülők nevelték, hogy az önmagát adminisztrálni legkevésbé sem tudó művésztipust képviselte, de mily tisztán látta a fővárosi művésziklikkek, sajtóbeli kritikusok becstelen manővereit.

Próbáljuk nyomon követni a tiszta lelkű kultúrembert, kinek lelki világa a muzsikálásban újra és újra átszellemült.

Az előbb említett festményen kívül, az 1887-ben készült „Ivó” című képén láthatunk egy gordonkát (vagy gardonyt?), az 1888-ban festett „Kocsmai mulatságában találunk hangszereket, mégpedig egy hegedűst, hangszerével, egy cimbalmot és második hegedűt. A képi megjelenítéseken túl, jelentőségében, fontosságában az egész további életművére kiható volt a Rákóczi-induló. Ugyancsak Takács Zoltán írja: „A kezdeti gondolatot tagadhatatlanul jobban inspirálta Berlioz gyűjtő hatású kompozíciója. Hollósy nemcsak rajongott a zenéért, hanem maga is kiművelt muzsikus volt, akinek csellóját komoly élvezet volt hallgatni és a Rákóczi-indulónak eleven hullámzása áthatotta a lüktető lépésben előáramló tömeget a képen is.” (FTZ 1961. 174) (Kérdés, hol hallhatta Hollósy *Berlioz* zenekari művét, esetleg Münchenben? Kézenfekvőbbnek tűnik számomra *Liszt* 15. Rapszódiaja!)

Hollósy leveleiben számtalanszor találunk zenére való utalásokat, mégpedig csellójátékával kapcsolatosan. Gyermekkorában hegedülni vagy zongorázni tanulhatott, ifjúember korától kezdett gordonkázni és az maradt kedvenc hangszere. Elképesztő zeneismeret-hiány olvasható *Aradi Nóra* Réti Istvánról írott monográfijában: „1891-ből való Rétinek egy kis Hollósy-rajza: bal profilban ábrázolta a mestert és baloldalt, alig sejthetően, egy vonó vége nyúlik a képbe... (A második rajz. »Hollósy Simon« 1896) Hollósy Simont ábrázolja. Jobb profilban ül, egész alakja látszik, kezében nagybőgőt tart.” (*Aradi Nóra: Réti István. Bp. 1960. 23 és 57*) Ugyanakkor érdekes megállapítás: „ahányszor csak Hollósyt rajzolta - és itt a jegyzetszerű, félbemaradt ceruza vázlatokra is gondolok - a hangszer motívumos szimbólum szerű kísérője volt Hollósy

elmélyedt, magába forduló, fáradt vonásainak. Réti nem is ábrázolta Hollósyt másként, mint a zeneteremtette érzelmi, hangulati állapotban.” (uo. 23)

Bármennyire is kínos kimondani, most mi itt a magyarörmény Hollósy Simonról emlékezünk, a nagybányai festőiskola alapítójáról, kivel tanítványai méltatlanul bántak. „Az én nőülésem volt az oka az ő viselkedésüknek”, mondja Hollósy, majd hozzáteszi: „ahogy szerettem őket, úgy megundorodtam tőlük”. *Réti István*-nak még 1900. december 30-án írott levele gyönyörű hitvallás a magyar művészetért a szeretet jegyében. De vajon milyn jogon ítélték el és meg mesterük házasságát? Az ő megemlékezéseik nem lehetnek mérvadók, de olvassuk csak figyelmesen Takács Zoltánt: „Otthonülő lett azután Münchenben is és azt igényelte, hogy tanítványai keressék fel minél gyakrabban. Olyankor vagy könnyű társalgással kezdődött az együttlét ... vagy elővette az »Öreg« a csellóját és élvezetesen játszott. Ha volt hozzá partnere, feleségével, mint zongoristával, és valamelyik tanítványával, az én időmben rendszeren *Frischauf Ferenc*cel, triót alakított. (FTZ 1961. 207)

Ez a cselló hosszú utakat megtett gazdája után, hisz például 1897. december 13-án Hollósy így írt Münchenből a nagybányai Rétinek: „A kisbőgőt takard be egy jó meleg pokróccal úgy zárd le - köttesd át a Molnárral zsineggel és küldesd le”. (*Radocsay Dénes: Hollósy Simon leveleiből. A Magyar Művészet történeti Munkaközösség évkönyve 1951. Bp. 178*)

Nagybányát örökre elhagyva, több helyen próbálkozott Hollósy, így 1903. február 28-án írja *Rózsaffy Dezső*nek: „Vajdahunyadra megyek okvetlen az idén ... Örülnék, mint egy gyermek, ha a kvartert vagy trió ott is létre jöhetne. Most

Borodin és Csajkovszkij, Beethoven kvartettet tanulunk konzervatoristákkal.” (Rózsaffy Dezső: *Hollósy Simon és iskolája. A műbarát 1922.* 176)

Egy év múlva, negyvenhét éves korában (!), „folytatja” zenei tanulmányait: „Sokat gyakorlom magam a kisbőgővel is - tanárom van, akitől hetente két órát veszek, rendszeren 1 ½ – 2 ½ órát marad nálam egy óra helyett.” (uo. 177-178, X. München, 1904. február 6.)

A muzsikát aktívan űzők számára eléggé egyértelmű milyen szinten csellózhatott férfikora delelőjén Hollósy Simon. Az egyetlen luxus - írja Münchenből, 1904. november 20-án -, amit megengedhetünk magunknak talán az, hogy hetenként egyszer kamaramuzsikát rendezünk. Egy fiatal karmester játssza a zongorát, két kitűnő muzsikus az akadémiából hegedűt és mélyhegedűt, képzeld el most engem ezek között nyegdiknek!? Ők, mint mondják, megvannak nagyon elégedve avval, amit én segíthetek azon, hogy a régi mesterek muzsikája érthetőleg létrejöjjön, és hogy azoknak, akik hallják, élvezetet is nyújthasson.” (uo. 178)

Técsőn, hol újra otthonra talál, a háború és minden viszontagság ellenére a muzsikát az élet intim részének tekintette; erről írt 1917. október 15-én *Toroczkai Osvaldnak*: „Ernő ... minket meg arról tudat, hogy Toroczkai úr ide óhajt rándulni pár órára. Sőt megígérte, hogy a Cellót is szívesen lehozza ide. Köszönöm hogy ez alkalommal gondolt rám.” (Dr. Molnár Ernő: *Hollósy-levelek. Magyar Művészet 1938.* 253)

A következő év, 1918 elején megbetegszik, hosszú hetekig fekvésre kényszerül, de mikor javulásban reménykedhet, a zene az első tennivalók között szerepel: „Tegnapelőtt keltem fel hét heti fekvés után. A csellót megkaptam. Az öreg mester jól megcsinálta, csak már használhatnám...

Betegségem tartama alatt több vázlatot készítettem régi képeimhez. Felkelésem első napján átfestettem az egész Rákóczi. Most azután kevéssel bevégezhetem. Jövő héten alighanem csendesen megkezdhetem a munkát.” (uo.)

Egy hirtelen jövő tüdőgyulladás öt nap múlva elviszi az élők sorából.

„Tiszta érzésű ember részére a Rákóczi-induló hangjai teljesen hasonló érezni és tudni valókat adnak parancsba, akkor is, mikor a muzsikából már semmi sem hallik.” (FTZ 1963.164)

Hollósy, éppúgy mint Petelei István, azon magyarörmény értelmiségi réteg képviselője volt, mely a zenét életének szerves részeként tekintette és művelte igen magas szinten.

Mint íróársának, neki is legfőbb törekvése mindig az intimítások keresésére, tekintete mindig a rejtett belső értékekre irányult. Egyetlen igénye a végtelenség. E végtelent bizonyára megtalálta a megfoghatatlan művészetben - a zenében is.

Fancsali János

2016. 11. 20-án Krikor atya misézett

Hollósy Simon születésének 160. évfordulójára készülnek

2017-ben lesz 160 éve annak, hogy Máramarosszigeten megszületett Hollósy Simon festőművész. Ez alkalomból a máramarosszigeti Polgármesteri hivatal, a Máramarosi Múzeum, a Nagybányai Örmények Szövetsége, valamint a máramarosszigeti Római Katolikus Egyház ünnepi emlékműsorral készül.

December 16-án hívta össze Máramarossziget polgármestere, *Horia Scubli*, azokat a szervezeteket, amelyek a Hollósy esemény szervezői és lebonyolítói lesznek. A városvezető már a találkozó elején leszögezte, hogy egy politikamentes, a festőművész személyéhez és rangjához méltó ünnepet szeretne. Ennek érdekében a meghívott intézmények képviselőit a lehető legjobb összefogásra buzdította. Beszédében kitért arra is, hogy 2017. januárjában kerül majd a helyi tanács elé elfogadásra az a határozat, mely szerint egy a város központjába tervezett sétány a világhírű máramarosszigeti festőművész, Hollósy Simon nevét fogja viselni.

Mint arról már korábban beszámoltunk, Máramarossziget helyi tanácsa a november 28-án megtartott, rendes havi tanácsülésén elviekben már megszavazta azt, hogy a városban egy utca vagy utcarész Hollósy Simon nevét kapja. Az ügy kezdeményezői, azaz a máramarosszigeti

Római Katolikus Egyházközség, és a *Simonchicz Incze* Kulturális Egyesület eredetileg a mostani Plevnei utca első felét javasolta az átnevezésre. A kezdeményezéshez a Hollósy Simon Művelődési Egylet, valamint a máramarosszigeti Református Egyházközség is csatlakozott.

Horia Scubli polgármester elmondása szerint, ő személyesen jobbnak lát egy, a város főterén kialakítandó sétányt, amely Hollósy Simon nevét viseli majd, sőt, azt is szeretné, ha ezt egy mellszobor is díszítené. Az elképzelést azonban nem tudják a város büdzséjéből megvalósítani, így számítanak a támogatók segítségére.

Gheorghe Todinca, a Máramarosi Múzeum igazgatója kifejezett örömről beszélt a polgármester javaslata kapcsán, megerősítve azon véleményét, hogy Hollósyt, mint Máramarossziget szülöttét és a nagybányai festőiskola megalapítóját politikamentesen kell megünnepelni szülővárosában.

A szervezők elképzelése szerint, az ünnepi program magába foglal majd egy Hollósy Simon kiállítást, amely megszerzéséhez szívesen fogadnak a festő életéhez köthető relikviákat és emléktárgyakat. Bárki, aki őríz ilyen jellegű Hollósy emléket és közszemlére tenné azt a tárlat idejére, jelentkezhet a fent említett szervező intézményeknél.

A kerek évforduló alkalmából tartanak továbbá egy a Hollósy életét és

munkásságát bemutató konferenciát, lelepleznek egy háromnyelvű (örmény, magyar, román) új emléktáblát, szentmisét tartanak a festőművész emlékére és megkoszorúzzák a római katolikus temetőben lévő sírját, továbbá tartanak még egy az örmény kultúrához köthető művészeti

jellegű kiállítást is. Az ünnepségre terveik szerint meghívják majd a romániai örmény katolikus ordináriátus apostoli kormányzóját, Nm. és Ft. *Jakubinyi György* gyulafehérvári érseket is.

Forrás: Szigeti Porta 2016.12.17

A Szigeti Porta egy olyan hírportálként működő weboldal, mely elsősorban Máramarossziget és közvetlen környékének eseményeit, történéseit dolgozza fel. Célunk, hogy Ön, kedves olvasó, anyanyelvén juthasson hozzá az Önt érintő információkhoz, továbbá felületet

biztosítunk a magyar tanintézményeknek és civil szervezeteknek, hogy bemutakozhassanak és hirdethessenek.

Ugyanakkor a magyar vállalatok, vállalkozások is megtalálhatják a Szigeti Portán leendő munkatársaikat, partnereiket és ügyfeleiket.

Nagybögös zeneagapé

2016. november 27-én, vasárnap, a 11 órai szentmise után, az Orlay u.6. sz. alatti Örmény Katolikus Lelkészség közösségi helyiségében koncertre hívtak a Rendezők. A zenés műsor igazi zenei csemegé volt, mint ahogy

azt ígérték. A nagybőgőt *Devich Benedek* szólaltatta meg, a zongorán *Szilasi Dávid* kísérte. A két ifjú zenész először üdvözölhettük körünkben. Reméljük máskor is hallhatjuk nagyszerű játékukat.

Műsoruk volt: *Bach* D-dúr Gamba szonáta, *Schubert* szonáta, opus posth. D 784, Dittersdorf, nagybőgő verseny I. tétel volt.

Devich Benedek 1990-ben muzsikuskaládba született. 7 éves korában kezdett hegedülni, de úgy érezte, hogy a mély hangok világa közelebb áll hozzá és

Devich Benedek, Szilasi Dávid

nagybőgőzni kezdett. 2 év nagybőgőzés után már részt vett *Vásáry Tamás* világzenekearának koncertjein. Jelenleg a Bartók Konzervatórium és a Zeneakadémia tanulója. 2015 és 2016 nyarán ösztöndíjjal szólamvezető volt a svájci Verbier Fesztivál ifjúsági zenekarában. Ugyan ebben az évben megnyerte a Dittersdorf nemzetközi nagybőgő verseny I. díját. Idén nyáron a Kaposvári Nemzetközi Kamarazenei fesztiválon szerepelt.

Szilasi Dávid 1997-ben Budapesten született. 6 évesen az V. kerületi *Szabolcsi Bence* zeneiskolában kezdte zenei tanulmányait. 2011-ben a *Weiner Leó* zeneiskola és az Újbuda Önkormányzata által meghirdetett budapesti Liszt fesztivál és zongoraverseny kiemelt nívódíját kapta.

2010-ben a XII. Országos Nyíregyházi Zongoraversenyen 2. helyezést, 2013-ban a 13. Országos Nyíregyházi Zongoraverseny kiemelt 1. helyezését érte el és a XX. –XXI. századi magyar mű legjobb előadásáért *Sára Jenő* díjjal jutalmazták.

Jelenleg a Zeneakadémia hallgatója, ahol *Kemenes András* és

Jandó Jenő növendéke.

2016. november 20-án *Kirkor atya* mutatta be a szent liturgiát a budapesti örmény katolikus templomban ministráns és kóruskísérettel.

Programajánló

Meghívó

A XII. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat szeretettel meghívja
Tálos Géza családja, családkutatás c. előadására,

2017. január 24., kedd 15 órára a Lívia Villába, Bp. XII. ker. Költő u. 1/a szám alá.
Megközelíthető: A Széll Kálmán térről induló 21, 21/A, 212-es busszal, a Városmajorból induló 60-as fogaskerekűvel. A Városkút megállónál kell leszállni, majd a fogaskerekű vasúti sínen áthaladó gyalogút a villához visz.

Meghívó

2017. január 29-én, 11 órakor kezdődő Urunk bemutatása (Gyertyaszentelő)
ünnepi Szentmisére az örmény katolikus templomba.

A Szentmisét Krikor atya celebrálja, diakónusok és kórus kísérettel.
A Szentmisét gyertyaszentelés és égtájdítás követi.

Meghívó

A XII. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat szeretettel meghívja
Hollósy Simonra való emlékezésre.

Koszorúzás a Böszörményi út – Hollósy Simon u. sarkán.
Összeállítás megtekintése a festőművészről.

**2017. február 2. 10 óra – Az időpont változhat,
felvilágosítás a XII. ker. ÖNÖ elnökétől**

Megközelíthető: A Széll Kálmán térről az 59-es villamossal.
A Királyhágó tér megállónál kell leszállni, majd előre sétálni.

Meghívó

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szeretettel hív Mindenkit
– akinek fontos a Fővárosi Örmény Klub –

2017. február 16. csütörtök du. 17 órakor kezdődő rendezvényére
a Pest Megyei Kormányhivatal Nyáry Pál termébe
(bejárat a Bp. V. Városház u. 7. szám felől)

Műsor

20 éves az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület (alapítása 1997. február 14.)
Szemezgetés a múlt eseményeiből.

Támogató: Bp. Főv. II. kerületi Örmény Önkormányzat
Támogatókat, programelőadókat szívesen fogadunk.
dr. Issekutz Sarolta elnök, a Klub háziasszonya

Hajdanvolt örmények nyomdokain Velencében

1. rész

E két szó: „*Venecia*” és „*örmény*” mindenki számára, akiben csak egy csepp örmény vér is csordogál, a szent Lázár sziget örmény kolostorát idézi.

Bár a Fővárosi Örmény Önkormányzat által szervezett észak-olaszországi utazás (szeptember 7-11.) valóban a sziget templomának, kolostorának, múzeumának és szinte páratlan értékű könyvtárának megtekintése volt, egy másik cél is megfogalmazódott bennünk: mivel Velence és az örmények kapcsolata jóval korábbi, mint a mechtaristák meglepedése a San Lazzaro-n, elhatároztuk, hogy a lagúnák és sikátorok között hajdanvolt örmények emlékeit is megidézzük.

A ki-, ill. elinduláshoz sok segítséget adott egy korábbi (1997-es) kirándulás, melynek résztvevői még találkozhattak a szent Lázár szigeten szolgáló *Fogolyán Miklós* szerzetes atyával, aki a velencei örmények történetéről sok értékes információval szolgált (ld. még: EÖGY Füzetek 1997. 9., 10. sz.). Ezen információk alapján indultunk neki a keresésnek.

A Santa Croce degli Armeni

Első célpontunk a *Calle degli Armeni*-n, azaz a örmények utcájában megbúvó, velencei viszonylatban aprócska templom, a *Santa Croce degli Armeni* volt. Itthon a felkészülés hevében mindenféle leírások, térképek segítségével ugyan volt valami halvány elképzelés a fellelhetőségéről, de

Átjáró az örmények utcájába

mindezt az elméleti tudást Velence sikátoros-kanálisos útvesztőjében a valóság totálisan romba döntötte.

A turisták szokásos útvonalán, a San Marco teret a Rialtóval összekötő Mercerián, azaz a vásárló utcán indultunk el. Ennél az utcánál kacskaringósabb és bonyolultabb vezetőségű utcát nehéz találni a világon, de hát Velencében vagyunk! Éppen *Hemingway* megjegyzése járt eszemben, miszerint „...sétálni.../

Velencében/... jobb mulatság, mint keresztretjvényt fejteni”, amikor is egy házfalon szemünk megakadt a „*Chiesa di S. Croce degli Armeni*” feliratú táblán. Innen már csak egy csatornát kellett „*áthidalni*” a megjelölt irányba, hogy megleljük a *Calle degli Armeni*-t, azaz a örmények utcáját. Ez a — még velencei viszonylatban is — keskeny utcácska egy „*Sotoportego*”-ba, azaz épület alatti átjáróba

torkollik. Csakhogy az átjáró nem volt átjárható! Vakolattörmelékre és kavics-homok buckákra keresztbe tett deszkákra rögzített táblák jeleztek miszerint „Építkezés és hulló építkezési anyagok miatt az átjáró lezárva!”. Erről viszont *John Berendt* Velence-rajongó angol művelődéstörténész jutott eszembe, aki Velencéről írott élvezetes könyvének ezt a címet adta: „Velence hulló anyagai”, merthogy egy alkalommal a Santa Maria della Salute bejáratánál a következő felirattal találta szemközt magát: „Vigyázat! Az anyagok hullanak”.

Csapatunk egyetlen tagja sem gondolta komolyan, hogy egy ilyen tábla megállíthat bennünket! Bátorságunkért olyan jutalomban részesültünk, ami kevés Velencében járó embernek jut osztályrészül: a templom szinte mindig zárt kapuja tárva nyitva volt! Ez ritka csoda, ugyanis csak havonta egyszer, a hó utolsó vasárnapján a 10.30-as misére nyitják ki és akkor is csak a helyi örmény közösség számára. (Ilyenkor a Szent Lázár kolostorból jön át egy pap misézni.). S minthogy mi éppen a hó második csütörtökén voltunk ott, kellett legyen valami magyarázata szerencsénknek. (A megfejtés — mint mindig — a végén).

*

Az, hogy Velencében utcát neveztek el az örményekről, sőt hogy a városban — igaz aprócska, de több száz éves — templomuk

A templom kapuja

Sírő a templom padozatában

is van, azt jelenti, hogy az örmények komoly szerepet játszhattak Velence történetében már a Mechitarista rend 18. századi ideérkezése előtt is.

A múlt kódébe vesző emlékek szerint Velence és az örmények első kapcsolatai a 6. század nyúlnak vissza. Biztosabb források szerint már a 12-13. században nagyon élénk kereskedelmi forgalom zajlott le a *kilikiai örmény királyság* és Itália városállamai (Genova, Pisa, Velence között.) Dokumentumok bizonyítják

hogy *II. Levon* örmény király idejében a királyság és Velence között kétoldalú írsos egyezmény volt életben, mely szerint mindkét fél jogosult ipari és kereskedelmi létesítményeket alapítani és működtetni a másik területén. Ez az egyezmény egészen a Kilikiai királyság fennállásáig (1375-ig) érvényben volt.

Ezen kapcsolatok révén a velencei *Ziáni* család tagjai is eljutottak a kilikiai örmény királyságba és az ott szerzett kellemes tapasztalataiknak (a források nem konkretizálják) köszönhetően *Ziani Sebastiano* dózsze fia, Marco, az 1200-as évek közepén a már akkor Velencében megforduló örmények rendelkezésére bocsátott a városban egy épületet, éppen itt, ahol ma a templom áll. Az épület eredetére vonatkozóan egy másik — akár elképzelhető — verzió is szóba jöhet: egy örmény (örmények?) egy nagyobb összeget juttatott a dózsének azért, hogy a vándor-kereskedő

honfitársaiknak pihenőhelyük legyen a városban. Függetlenül az eredettől a legjobbkor történt ez, hiszen nemcsak a kereskedelmi kapcsolatok révén, de majd a tatárok és mongolok inváziója következtében is számos örmény menekült érkezett Itália városaiba, így Velencébe is!

A 14. század egy más típusú esemény is erősítette az örmény-velencei kapcsolatot. Fogolyán atya szerint a **San Zaccaria** templom V. Leó örmény király kívánságára épült, aki Velencének ajándékozta **Szent Zakariás** (*Keresztelő Szent János* apja) ereklyéjét. Örmény szívünknek jól esne ezt így elhinni, de kénytelenek vagyunk vitába szállni e kijelentéssel, ugyanis a jelenleg látható csodaszép 15. sz-i reneszánsz homlokzat egy 12. sz-i gót stílusú templomi előzményt, sőt egy 9. sz-ban épült bizánci kriptát rejt. Mindez azt jelenti, hogy - bár a névadó ereklyéjét valóban V. Leó adományozta a templomnak - de a templom nem épülhetett az ő kívánságára, hiszen V. Leó a 14. sz.-ban élt és uralkodott. Az ereklye a jobb mellékoltár alatt található. A templomban *Van Dyck*, *Bellini* és *Tintoretto* képekben gyönyörködhetünk.

Nem tudjuk pontosan a kezdetét, de ezen időszakban már élénk kereskedelmi kapcsolatokkal rendelkeztek velenceiek a

San Zaccaria templom

Perzsiában élő örmény kereskedőkkel is. Velence életében jelentős szerepet játszott a perzsiái örmény eredetű *Surian* család, akik valószínűleg nagyon korai betelepülők voltak, hiszen a család egyik tagja már 1504-ben Velence nagytanácsának patriárkája rangját viselte. A család egy

másik tagja *Pius Pápa* munkáját segítette a török-elleni Szent Liga létrehozásában. Egy további leszármazott arról volt nevezetes, hogy újjá szervezte az Arsenalt és a velencei tüzérséget a lepantói (1571.) ütközet folyamán. A **Santo Stefano** templomban *Jacopo Surian*/o/

A mellékoltár, ami alatt szent Zakariás ereklyéi találhatóak

(állítólag orvos volt) finom mívű márvány síremlékét találjuk és ugyanebben a templomban egy bronz reliefen is látható feleségével együtt.

Isfahanból származó gazdag és befolyásos perzsiai örmény kereskedők voltak a *Seriman* család tagjai is, akik ezekben a századokban hatalmas forgalmat bonyolítottak le egész Európával, így Velencével is. A családnak már 1610-ben volt egy háza Velencében, melyet tagjai európai utjaik során időszakosan használtak. 1690 táján hatalmas összeget (720.000 dukátot) helyeztek el különböző velencei bankokban, majd nagy összegű kölcsönt ajánlottak fel Velencének a török elleni harcához! Ennek fejében a Szenátustól mindenféle privilégiumokat kaptak. Későbbiekben a család több tagja Velencébe költözött, ahol a velencei nemesi családok tagjaival kötött házasságok révén végül az város uralkodó rétegeibe is bekerülhettek, sőt még magas rangú egyházi tisztségviselők is kerültek ki közülük (püspökök, érsekek). A későbbiekben számos – napjainkban is számon tartott - palota került tulajdonukba.

A család több tagja a ***Santa Maria della Fava*** templomban van eltemetve. Az utolsó oltár előtt a földön el lehet olvasni a márványba vésett írást:

SERIMANORUM COMITUM MONUMENTUM

Ez az 1700-as évek közepén épült, kívülről máig befejezetlen és a ráépülés következtében csak alig érvényesülő templom belül egy *Tiepoló* oltárképet rejt, melyet 1993-ban elloptak, de néhány hónap múlva Velence repülőterén megtalálták felgöngyölve. (Később a tolvajt is megtalálták és elítélték.)

A családnak magyar vonatkozása is van: a kereszténység perzsiai terjesztésében felvállalt szerepükért, valamint a

Szent Széknek nyújtott anyagi támogatásukért I. Lipót császár magyar nemességét (grófi címet) adományozott a családnak 1699. június elsejei dátummal (a két dolog összefüggésének részletesebb magyarázatára itt nem vállalkozom). Természetesen a Vatikán is honorálta tevékenységüket: „*Róma városa polgára*” címet kapott a család minden tagja, valamint az itáliai városok területén mindenféle kereskedelmi előjogokat

3. *Santa Maria della Fava* templom

Eddig a 12-17 sz. közötti velencei örmények története. Ahogy az a legtöbb esetben történni szokott velük: addig mind ügyeskedtek, hogy végül ők lettek Velence leggazdagabb betelepülő (tehát nem tősgyökeres velencei) közössége. Egyes források szerint a 16. sz-ban Veneto tartományban az idegen nyelvet használók közt a legtöbb örmény volt!

De térjünk vissza a *Santa Croce degli Armeni* történetéhez!

A kapott épület az 1200-as évek közepén a Velencében megforduló (vagy valamilyen formában itt tartózkodó) örmények számára kiindulási pontot és lehetőséget biztosított a megtelepedéshez: a hagyomány szerint hamarosan kereskedőházaik jöttek létre a környéken, míg végül az épület helyén 1496-ban egy kápolnát építettek Krisztus szent keresztje tiszteletére. Később, az 1600-as évek végén engedélyt kaptak a kápolna bővítésére is, így 1682-88 között megépült a jelenlegi templom, a *Santa Croce*, mely a velencei örmény közösség vallási életének központjává vált.

Velence akkori örményeinek létszámáról nincs ismeretünk, de a templom építése arra enged következtetni, hogy jelentős számban voltak.

Ha Velence nem vízre épül, akkor a „Templomok városa” cím elnyeréséért is versenyre kelhetne: az egy négyzetkilométerre eső templomok száma valószínűleg a legnagyobb még olaszthonban is. Ez a picinke örmény templom viszont méltán elnyerhetné a „láthatatlan templom” nevet ugyanis annyira körbe van építve házakkal, hogy senki nem tudja, hogy nézhet ki

kívülről. Kis hagymaszerű kupolával rendelkező harangtornyát is, amit az 1600-as évek végi átépítéskor kapott, legfeljebb Velence galambjai láthatják!

De lépünk beljebb a Sotoportego diszkurét homályából a barnára festett kétszárnyú kapun át, melyen örmény kereszt, latin és örmény betűs felirat hirdeti az épület rendeltetését. A belépőtérben a bal oldali padozatot nevezetes velencei örmények (és/vagy családok) örmény feliratú fekete márvány emléktáblái (temetkezési helyei?) borítják.

A második ajtón is áthaladva érünk a piciny, de gazdagon díszített barokk stílusú templombelsőbe. Felettünk a szokásos kék színű boltozat magasodik, közepén egy – kívülről természetesen nem látható – lanterna biztosítja a kupola csillagainak ragyogását. Művészettörténészek valószínűsítik, hogy az épület a kor két neves építészének nevéhez fűződik. (*Giuseppe Sardi* és/vagy *Baldassare Longhena*). Az oltár az 1703-as felújítás korából való.

(A templom nyitott ajtajának megfejtése: Ott jártunkkor a 15. Nemzetközi Építészeti Biennálén résztvevő Örmény Köztársaságból érkezett szakembereknek ez volt a hivatalos találkozóhelye).

(folytatjuk)

*Kabdebó János fotói
a Belvárosi Polgári Szalonban*

Kabdebó János fotókiállítása a Belvárosi Polgári Szalonban

2016. november 24.-én 17 órakor a Belvárosi Polgári Szalonban az első adventi gyertyagyújtást követően került sor Kabdebó János fotóművész „Hitünk - kereszténységünk” című kiállításának megnyitójára. Megnyitóbeszédet mondott P. Tömördi Viktor ferences szerzetes tanár.

„Tisztelt Vendégek és Kedves János!

Talán az a legfontosabb, hogy az elmúlt nyáron megismerhettem és egy hetet együtt tölthettünk Erdélyben. Ebben az egy hétben részben megtanultuk egymást kezelni, mert a hasonló gondolkodásmód ezt megkönnyítette.

Másrészt megismerhettük egymás művészetét. Igaz én csak azt tudtam, hogy Te fotóművész vagy, Te többet tudtál meg rólam, mert a városnézések és szentmisék beszédeiben a gondolkodásomat és a világról alkotott látásmódot meghallgattad és ezt az esti beszélgetések során megbeszélhettük egymással.

Viszont a képeidet csak később ismerhettem meg. Az internet segítségével és a mai kiállításon láthatom meg a Te alkotásodat és tudásodat arról a világról, amihez ragaszkodsz.

Az örmény lélekben és gondolkodásban benne kell hogy éljen a nemzethez és a nemzetegyházhoz való rendkívül szoros kapcsolat. A legrégebbi nemzet és államegyház a kereszténység történelmében az örmény. Az örmény lélek mind a mai napig megőrizte ezt a tudatot. Nekem

megadatott az az élmény, hogy ha nem is Örményországba, de Damaszkuszban. Latin-Amerikában, Argentínában, részt vehettem és találkozhattam örmény emberekkel és örmény liturgiával.

Mint egyháztörténelem tanár, a főiskolásoknak és a gimnazistáknak is fontos megtanítani Örményország XX. századi történelmét, azt az örmény holokausztot, amit egy idegen hatalom egy nép ellen tett. A több millió örmény vértanú, mert keresztény, és mert nemzeti.

Ismerjük az örmények XVII. századi magyar-erdélyi történelmét. Nem szeretnék erről beszélni, hanem a képek alapján arról a mély lélektanról, amely az örmény művészetben, jelenleg fotóművészetben benne rejlik.

A Kárpát-medence befogadó közeggé vált számukra, ahogy Te János erről az interneten meg is emlékeztél: „hangsúlyoztad, hogy Magyarországon nemzetiséginek lenni jó, hiszen a történelem során mindig befogadó ország volt és az marad.”

Ez a kiállítás is ennek a reprezentáns példája: a magyar Polgári Szalon, megadja a helyét annak, hogy együtt élvezhessük

Szőnyi Kinga a Belvárosi Polgári Szalon háziasszonya és Kabdebó J.

a magyar-örmény táj-egyházművészet együttes ragyogását.

– Kedves János, számodra mi a fotózás, az amit szintén egy egyik internetes lap jellemez: „Számára a fotózás olyan, mint a gyermekkori örök szerelem.

A fotográfia szinte minden területe megérintette már. Palettája sokszínű, ebből mutat be egy csokorral az érdeklődő látogatóknak.”

Mivel elmesélt gyermek és ifjúkorod - azt a bizonyos Kolozsvárt -, ami

megőrizte a nemzethez és az egyházhöz való tartozásodat. S azzal, hogy most egy új fővárosban élsz, megajándékozol bennünket az örmény egyházhöz és nemzethez való ragaszkodás fotóművészetével.

Ma ezt a fotóművészetet csodálhatjuk meg, azzal a szemmel és látással, ahogy Te látod ezt a világot és a Te szeméiddel látjuk most mi is.

Adjon ehhez további kegyelmi támogatást a Mennyei Atya.

P. Tömördi Viktor

Megjött a Mikulás

az Örmény Katolikus Lelkészség gyermekeihez az Artshat Örmény Nemzetiségi Színház művészei jóvoltából, december 6-án.

A hangulatos, vidám előadásban nemcsak a színészek, hanem a gyermekek is szereplők, közreműködők voltak, akik feloldódva „segítették” a játéka „gyermek” szereplőit a Mikulásvárás izgalmaiban. *Keller Linda, Koncz Eszter és Pintér Gábor* remekül oldották meg a helyzetet.

M

Jobbról Hegedüs Annamária és leszármazottai – három generáció

Gyarmati Béla

Egy kitüntetés valódi története I. rész

A mai nemzedékeknek október 23-án jó esetben az '56-os forradalom jut az eszébe, pedig 1848-ban is volt egy - fájdalmas emlékeztető - október 23., az erdélyi Zalatnán. Vannak családok, ahol a zalatnai események emléke nem „történelem”, hanem a családi emlékezet szerves része.

1945 augusztusában *Nuridsán Lajos* m. kir. jószág-főfelügyelő, beletörődően abba, hogy miután szeretett Irén nővére a háborúban nyomtalanul eltűnt, immár ő lett családja legidősebb tagja, ebbéli minőségében fontosnak tartotta, hogy az anyai nagymamájáról, erzsébetvárosi *Lukáts Rózáról* szóló és addig a családban szájról-szájra hagyományozott históriát legépelje az utódok számára. Az unoka története *Hetessyné Géczy Judit* (ükunoka) jóvoltából változatlan formában - bár a közrebocsátó neve nélkül - megjelent az EÖGYKE füzetek 2009. évi januári számában. Eszerint a zalatnai vérengzések idején *Avram Janku*, a fosztogató oláh bandák vezére beleszeretett volna a szépséges örmény leányszóba, a mi Lukáts Rózánkba, akit megvédelmezendő fegyveres őrséget állíttatott volna Lukátsék háza elé. Róza azonban a védelem leple alatt hetven magyar nemest rejtett el a házban, amit a kiegyezés táján *Ferenc József* egy Schönbrunnban átadott, briliáns brossal feltűzött arany érdemrenddel hálált meg. (A bross nincs meg, mert „később vissza kellett adni” [!])

A történet azonban - valamennyi továbbadójának és lejegyzőjének legjobb szándéka ellenére -, nem a valóság, hanem annak „égi mása”. A megtörténeteket ugyan igazolni látszik a Róza asszonynak

adományozott azon kitüntetés tényleges megléte, amit ő haláláig büszkén viselt, és ami a róla készült képeken is ábrázoltatott, de elgondolkodva a histórián, számtalan okvetetlenkedő kérdés merülhet fel: Avram Janku tényleg olyan gavalér lett volna, hogy megvédje egy hajadon becsületét, azokban a napokban, amikor Zalatnától Gyulafehérvárig - és Erdélyszerte sok más faluban - tömegesen erőszakolták meg, és gyilkolták le a magyar nőket? Hogy lehetett állítólag 70 magyar nemest észrevétlen bűjtatni egy házban (még ha Janku védelme alatt állott volna is)? És miért jutalmazta volna Ferenc József a rebellis magyarok érdekében életét kockáztató leány hősiességét 19 (!) évvel később (amikor a leány már férjes asszony és nyolc gyermek anyja) - hiszen a jutalmazott tettek semmi köze nem volt a kiegyezéshez? És vajon milyen alkalomból rendelhették Schönbrunnba a kinttintendő erdélyi asszonyt, hogy ugyanolyan kitüntetést nyújtsanak át neki, mint amivel 1850-ben - állítólag - Avram Jankut is megkínálták? Egy érdeklődő ükunoka tehát elindult a halovány nyomokon, hogy megismerje a valódi történetet. Kiderült, hogy még ha a valódi történet helyenként más is, mint amivé a családi emlékezetben „lepárlódott”, de annál nem kevésbé érdekes. Egyes részleteket nem sikerült igazolni - bár ettől még lehetnek igazak - de a legtöbb megerősítést nyert, és legfőképpen: ahogy maga a kitüntetés jelvénye pihen a dobozában, úgy ágyazódott be a szépanya története a történelem brossony párnájába... Kutatásaim alábbiakban közzétett eredményét nem történelmi

értekezésnek, csupán az események hiteles rekonstrukciójának szánom: minden kijelentő módban megfogalmazott állítás történelmi forrásokon nyugszik, a következtetésem és feltételezésem függő voltát pedig feltételes mód jelzi.

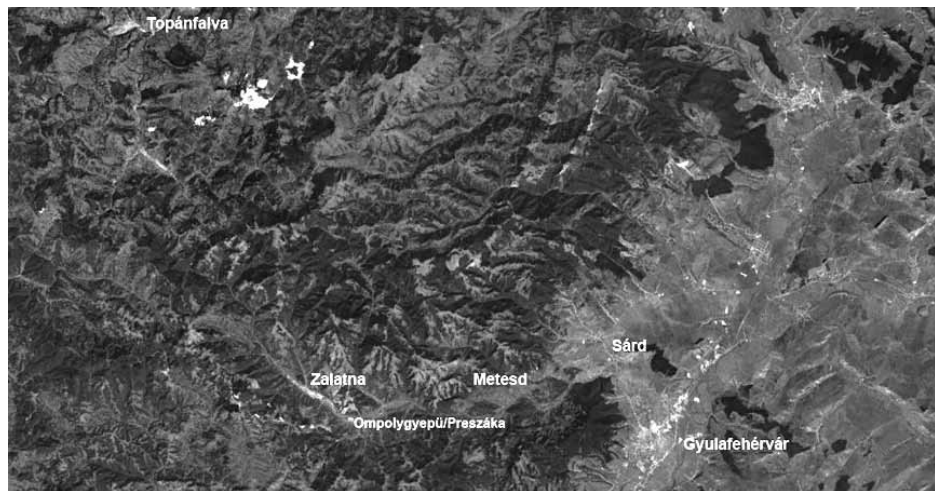
Hogy a családi história nem teljesen alap nélküli, azt a Budapesti Hírlap 1899. október 24. számának tárcájában közöltek is mutatják: „*Lukács László* pénzügyminiszterünk atyját és családját - hír szerint - maga Dobra mentette meg a legyilkolástól, mert szerelmes volt a család egyik leányába, aki ugyan őt számba sem vette, de azért Dobra az ő kedvéért megvédelmezte a családot és közelebbi rokonait.” Sok a hasonlóság a mi történetünkkel, bár mint ha a hírforrás kevésbé lenne bennfentes. Rejtegetett nemesekről és kitüntetésről ez a történet nem szól, pedig 1899-ben már rég túl voltunk a kiegyezésen.

Lukács Róza a Zalatnán élő, örmény származású dúsgazdag erzsébetvárosi Lukácsok egyikének, *Lukács Lukács* ottoni postamesternek a kilenc gyermeke közül hetediként 1829-ben született. Róza Konstantin nevű bátyja orvosnak tanult, József öccse gyógyszerész lett („schönbrunni udvari patikárius”), legidősebb öccse, Dávid - és a családnak szinte minden tagja (atyja, nagybátyja, testvérei, unokatestvérei) - bányarésztvény-tulajdonos volt, amit a zalatna-környéki nemesfém-bányák különösen érdekessé tesznek. Az igen gazdag erzsébetvárosi Lukácsok 1762 óta armális nemesek voltak, de - mivel ragaszkodtak örményként szerzett előjogaikhoz -, a feudális jogrend miatt sem Erdélyben, sem a Magyar Királyságban földbirtokkal nem rendelkezettek. Nemességük viszont alkalmassá tette őket arra, hogy a kiépülő birodalmi postahálózatban a bizalmi állást jelentő,

előjogokkal járó és jól jövedelmező postamesteri tisztet betölthessék: Zalatnán különböző időkben egymás után legalább három erzsébetvárosi Lukács volt postamester.

Lukács Róza születésekor Zalatna magas hegyek közt megbúvó, pezsgő életű gazdag városka volt, Gyulafehérvártól (Karlsburg, ma: Alba Iulia) mintegy 25-30 km távolságban, magas hegyek közt szűk völgy mélyén. Gyulafehérvár volt Alsó-Fehér vármegye adminisztratív központja, ahol általában az akkoriban rendőri feladatokat is ellátó császári katonaság is állomásozott, Zalatna pedig az érchegyeségi bányászat-kohászat, ércvizsgálat és nemesfém-beváltás központja, az erdélyi bányabíróság, valamint a kincstári erdőgazdálkodás székhelye volt.

Zalatna lakossága túlnyomó többségében román volt, a legnagyobb kisebbség pedig az értelmiség zömét kitevő és a politikailag uralkodó magyarság volt. (Magának a városnak a lélekszámát 1848-ban - *Lukács Béla* alapján - mintegy 3600 lakosra tehetjük, aminek 1/3-a volt magyar, de a város joghatósága alá tartozó falvakkal együtt a zalatnai lakosság szám már közel 9000 volt, aminek csak 1/8-ad része volt magyar. Ennek később nagy jelentősége lesz!) A zalatnai örmények a kisebbségi magyarok közt is szórványban élő kisebbséget képeztek és bár őket örménynek tartották, de ők magukat már magyarnak vallották. Örmény anyanyelvüket otthon is alig használták, nyilvánosan pedig csak egyfajta kereskedői „tolvajnyelv”-ként. Kis létszámuk miatt saját gyülekezetük nem volt, helyette a helyi római katolikus templomba jártak (ez is gyorsította elmagyarosodásukat). A Zalatnán élő Lukácsok postamesteri hivatása folytán a családban természetes volt mind a román, mind - a

A történelmi környezet, Gyulafehérvár, Sárd, Metesd, Zalatna és Topánfalva a Google Earth térképén

bányaigazgatásban jelen lévő németnyelvű alkalmazottak kapcsán - a német nyelv ismerete is. A Zalatna környéki bányákat a körülöttük magasodó hegyek oldalán fekvő, kincstári tulajdonban álló kiterjedt erdőségek faanyaga szolgálta ki, aminek kitermelése, feldolgozása a hegyek közt élő oláh parasztság számára jelentett életlehetőséget. A városi polgársághoz képest a ma már elképzelhetetlen szegénységben élő oláhság érdekei nyilvánvalóan ütköztek a Kincstáréval: a Kincstár a kitermelt erdőket újra kívánta telepíteni, a hegylakó oláhság ellenben a kitermeléssel kezelt irtványföldeket szántó és legeltetési célokra akarta hasznosítani. A folyamatosan meglévő szociális feszültség egyik kiobbanása volt már 1784-ben a Horakloska felkelés/lázadás is, amit a császári hatalom - a magyar vármegyékkel együttműködve - kegyetlenül elfojtott ugyan, de kiváltó okát nem szüntette meg. Később a Zalatna környéki oláh parasztnak egy vitatható döntés elleni tiltakozását bizonyos *Varga Katalin* képviselte, akit emiatt

a parasztnak lázításával vádoltak, és amiért ő 1848-ban, a forradalom kitörésekor is börtönben ült! Máig nem értem, hogyan telephettek erzsébetvárosi örmény őseim önként egy olyan „szociális darázs-fészek”-be, mint Zalatna...

A mi Lukács Rózánk a korabeli úri hölgyekhez hasonlóan gondos neveltetésben részesült, a magyaron kívül jól beszélt németül is. (Ez később meghatározó tényező lett!) Róza 1848 tavaszán arányos testalkatú, szép arcú és kedves magaviseletű, mélyen vallásos hajadonként élte meg a magyar szabadság erdélyi hajnalát.

A zalatnai és a Zalatna környéki oláhok kezdetben a magyarsággal együtt örvendeztek a feudális kötöttségek kinyilatkoztatott eltörlése (a jobbágy-felszabadító áprilisi törvények) felett, amitől a növekvő nemzeti öntudatú oláhság - ettől kezdve egyre inkább románságnak nevezve és hivatva magát - a feudális elnyomatás és a szegénység azonnali megszűnését, valamint a románságnak a magyarokéhoz hasonló politikai jogosítványait várta. A

románság részéről az ezzel kapcsolatos elképzelések megvitatására 1848 májusában megtartott első balázsfalvi nagygyűlésen feltűnt egy fiatal, frissen végzett román ügyvéd, Avram Iancu (Janku, vagy Jánk Ábrahám). Janku jól tudott magyarul, iskolába egyebek közt Zalatnán is járt - tehát akár már gyermekként is megismerhette Lukátsékát, illetve Rózát, akinél alig pár évvel volt idősebb!

Lukáts Róza

Janku a kolozsvári jogi liceumban végzett és '48 tavaszán tette le végső ügyvédi vizsgáját. (Janku tehát '48-ban *Petőfihez*, *Vasvárihoz*, *Jókaihoz* hasonló jogvégzett, politikailag tájékozott fiatalember volt!) '48 tavaszán a létrehozott román nemzeti kormány tagjává választották, majd a topánfalvi prefektura elöljárójává és „az első hegyi légio tribunusa” (tábornoka) lett. Jankut hamarosan sokezernyi oláh felkelő követte.

A társadalmi viszonyok azonnali javulásának elmaradása, az erősödő - és a magyar vármegyék részéről alábecsült/elutasított - román nemzeti érzelem, valamint a bécsi ellenforradalmi bujtogatás hatására 1848 nyarán a románság elhatározta, hogy a bécsi kormány oldalán, a magyarsággal szembefordulva próbálja meg elérni nemzetiségi céljait. A közrend fenntartására és a város önvédelmére május 21-én Zalatnán is megszervezték a nemzetőrséget, amibe magyarok, románok, németek egyaránt jelentkeztek és fölvetettek. Erdélyt hamarosan fegyveres harcok dúlták, reguláris magyar királyi, illetve osztrák császári csapatok mellett

magyar és román népfelkelők vonultak ide-oda a hegyek között, mindenhol saját hatalmuk érvényesítésére törve.'48 őszén - az Erdélybe benyomuló magyar seregek elleni csapatszevénás érdekében - a Zalatnán addig a rend fenntartását biztosító rendes (császári) katonaságot elvezényelték. A románság külön, román nemzetőrséget kívánt szervezni, majd egyre szélsőségesebb követeléseket kezdett hangoztatni. A zalatnai közigazgatás vezetői nem álltak a helyzet magaslatán, így napokon keresztül fokozódó feszültség után 1848. október 23-án, hétfőn, a zalatnai magyar és a román nemzetőrség tárgyalási egyezkedése alatt a környékbeli erdőségekből és oláh falvakból felfegyverzett mócok (hegyvidéki oláh pásztornép) tömege özönlötte el a várost. Zalatnán puskalövések dördültek és pillanatok alatt több helyen is felcaptak a szándékosan szított lángok. A zalatnai kohómű egy fiatal alkalmazottja, *Friedrich Oelberg*, várandós feleségét és családját időben Abrudbánya felé menekítette, maga azonban lóra kapva, a hegyeken át - hogy elkerülje az országutakat lezáró oláhok csapdáját - lóhalálában Gyulafehérvárra robogott, hogy onnét reguláris katonaságot hívjon segítségül. Estére Zalatna nagy része leégett, nem maradt egyetlen ép templom sem (még az ortodox is a lángok martaléka lett). A bányakapitányságot és az aranybeváltót kifosztották, az ércelőkészítő művet és a kohó berendezéseit elpusztították... Ekkor Janku még nem volt Zalatnán, a pusztítást

Petru Dobra vezényelte. (A zalatnai illetőségű *Dobra Péter*/Petru Dobra szintén ügyvédi végzettségű zalatnai kincstári írnok szegény armális nemesi család sarja, a zalatnai események fő felelőse.)

A pusztításnak a magyarok voltak a fő célpontjai, de nem kizárólagosan! A felszított indulatok következtében sokakat ép ésszel fel nem fogható indokok alapján gyilkoltak meg: volt, aki azzal érdemelte ki a halált, hogy - román létére! - magyar bírósági tárgyaláson működött közre, volt mézárós, akit azért öltek meg, mert magyaroknak mért ki húst, mások meg azért haltak meg, mert a kincstári alkalmazottak jellemző kékfestő ruháját, vagy ahhoz hasonlót viseltek, esetleg mert kiderült

róluk, hogy nem tudnak eléggé románul! És persze, aki a fegyveres fosztogatóknak, erőszakoskodóknak megpróbált ellenszegülni. A lángok pedig nem nagyon nézték, kinek a házát emésztik...

A lángok és a lövöldözés elől a lakosság fejvesztve menekült: sokan a várost környező erdőbe bujdokoltak. Az eluralkodott rettegés mértékét jelzi, hogy zalatnai kohómaster, *Reinbold Antal* és vele menekülő három női családtagja a menekülésben kimerülve öngyilkosságra szánta magát! Mások, ahogy tudtak, nekiindultak az útnak Gyulafehérvár felé, ahol a várban a katonaság védelme alatt reméltek menekéket találni.

Folytatjuk

Olvasói levél...

Kedves Julika!

Elnézést kérek a zavarásért, de pontosítanom kell néhány dolgot azzal kapcsolatban, amit kivonatolt az Erdélyi Örmény Gyökerek 2016. november-decemberi számában (szerk.megj. 51. oldal), a fiam (*Kaáli Nagy Botond*) Népújság-beli írásából, és pedig:

1. Ősz Domokos, a marosvásárhelyi filharmónia fagottművésze felkérésemre **DUDUK-on** adta elő azt a műsorát (eredeti örmény zene), amelynek kottáit én szereztem meg Jerevából, *Borbély Lászlón* keresztül (Örményországban idegenvezető, örmény). Ez prömier volt Erdély-szerte. A duduk vásárlása is az én „bolondériám”.

2. Az András Lóránt Társulatot (Románia első és egyetlen Táncszínháza!) hónapokkal ezelőtt kértem fel, hogy örmény táncokat tanuljanak meg. *Puskás Attila Barnától* kaptam egy DVD-t örmény, kaulázusi táncokkal, amelyekből a Társulat

elő is adott. Az eredeti örmény népviseletet *Simó Júlia* biztosította.

*Maradok szeretettel, Nagy Attila,
MÖMKE*

Vereczei Réka és Szalonna Zoltán az esküvőjükön örmény és sváb népviseletben

Bemutatták Kovrig Béla „Nemzeti kommunizmus és Magyarország. Egy eszme története” című kötetét

A könyvbemutatót a budapesti Párbeszéd Házában tartották november 7-én. A kötetet Tabajdi Gábor történész, valamint a szerkesztő, Petrás Éva történész ismertették.

Kovrig Béla (1900–1962) a két világháború közötti Magyarország jeles szociológusa és szociálpolitikusa volt, aki 1948-ban elhagyni kényszerült hazáját. Az Egyesült Államokban telepedett le, Milwaukee-ban, a Marquette Universityn lett egyetemi tanár. *Nemzeti kommunizmus és Magyarország. Egy eszme története* című műve, melynek kéziratán haláláig dolgozott, magyar nyelven most jelent meg először, a Gondolat Kiadó és a Barankovics Alapítvány jóvoltából.

Tabajdi Gábor történész a bemutatón kiemelte, hogy egy könyv hazatérésének ünnepe ez az este. Ez követően 1956-ról beszélt, és emlékeztetett, a magyar forradalom a hidegháború egyik legmeghatározóbb konfliktusa volt, mely jelentős hatást gyakorolt a globális politikára is. Értékelése azonnal elkezdődött, publicisták, propagandisták, de történészek,

társadalomtudósok is foglalkoztak a magyar októberrel. A róla szóló diskurzust eleinte főleg baloldali, reformkommunista megközelítések uralták, másrészt a totalitárius paradigma határozta meg. Ezekkel szemben azonban a legkülönbözőbb társadalmi csoportok is őrizték 1956 eszméiségét, különféle szimbolikus formákban.

Kovrig Béla kereszténydemokrata, keresztényszociális szempontból, tudósként közelített a forradalomhoz – emelte

ki a Tabajdi Gábor. – Könyvében elemezte az 1945 és 1956 közötti hazai történéseket is, valamint értékelte a Horthy-korszakot. A kötet egy rendkívül alapos elemzés és egy nagyszabású empirikus kutatás ötvözete, melyet Kovrig Béla politológiai, szociológiai, történeti kutatások alapján írt meg. Felhasználta Marx, Lenin, Szekfü Gyula munkáit, valamint a korabeli magyar, orosz és amerikai sajtóanyagokat és irodalmi műveket. Emellett kérdőíveket szerkesztett,

melyet a terjesztők 7 730 példányban osztottak szét Amerikában és Európában a magyar menekültek között. A kérdőíveknek körülbelül a fele érkezett vissza, amelyekből Kovrig 1 300 kódolt válasz adatait használta fel könyvében.

A kötet ugyanakkor egy rendkívül alapos marxista és kommunista történet is – folytatta a történész, aki szerint talán sokakat megdöbbent a címben szereplő szösszetétel, mely két, egymástól távoli fogalmat kapcsol össze.

Tabajdi Gábor elmondta, Kovrig értékelése a Tanácsköztársaságról alapvetően eltér a hazai propaganda által évtizedekig sulykolt képtől: bemutatja ugyanis a *Kun Béla* által meglovagolt nacionalista érzést is, melyhez *Rákosi Mátyás* álnacionalizmusa nagyon hasonló. A kommunista nacionalizmus csúcspontja az 1848–49-es forradalom és szabadságharc századik évfordulójának a megünneplése volt. Művében Kovrig Béla rámutat a német nemzetiszocializmus és a bolsevik nacionalizmus közös gyökereire és cáfolja a Horthy-korszak fasiszta minősítését. Nem tagadja ugyanakkor 1956 szocialista tartalmát, azonban hangsúlyozza, hogy a preferált szocialista rendszer egyáltalán nem létezik, az ezzel kapcsolatos válaszok negatívak, az átélt tapasztalatok miatt.

A kérdőívek esetében arra is kíváncsi volt a szerző, hogy a válaszadók milyen értékeket kapcsolnak a *demokrácia* és a *szabadság* fogalmakhoz. Kovrig Béla könyve szintézis, az empirikus kutatás és a személyes tapasztalatok összegzése, nagyszabású, ma is továbbgondolásra

készítő munka, amely kérdések sorát veti fel – állapította meg Tabajdi Gábor.

A kötet megjelenésében jelentős szerepet vállaló *Rétvári Bence* államtitkár egyéb elfoglaltsága miatt nem tudott jelen lenni a bemutatón, ezért titkára, *Sölch Gellért* olvasta fel ismertetését. Ebben az államtitkár kiemeli, hogy a Kovrig Béla által készített kérdőívek kitöltőinek jelentős többsége a polgári demokrácia híve volt, közülük sokan preferálták a kereszténydemokrácia és a keresztényszocializmus eszmeiségét. A két legnépszerűbb személyiség pedig *Teleki Pál* egykori miniszterelnök és *Mindszenty József* bíboros, hercegprímás volt a körükben.

Petrás Éva

A kötetet szerkesztő és annak előszavát író *Petrás Éva* történész ismertette, hogy Kovrig Béla a kérdőívek és az interjúk mellett a következő elsődleges forrásokat vizsgálta és használta fel kutatómunkája során: a Magyarországon 1956. október 22. és november 9. között sugárzott összes rádióközleményt tartalmazó, 1957-ben New Yorkban megjelent kiadványt; a müncheni Magyar Levéltár 1956-os vonatkozású magyar dokumentumait; a Kongresszusi Levéltárban hozzáférhető magyar folyóiratanyagot, 1956 második felétől kezdődően; az 1956-ban megjelent, lényeges társadalmi és politikai utalásokat tartalmazó magyar versanyagot, valamint vezető magyar írók néhány más közleményét.

Petrás Éva kiemelte azt is, hogy Kovrig Béla három hipotézist állított fel az 1956-os forradalommal kapcsolatban – társadalmi rekonstrukcióra irányuló mozgalom; többé-kevésbé a patriotizmus által

meghatározott, hazafias, felszabadító mozgalom; a magyar nacionalizmus által meghatározott nemzeti felszabadító mozgalom –, majd kutatásai alapján így fogalmazta meg a forradalom és szabadságharc lényegét: „A magyar felkelés hazafias és népet felszabadító mozgalom volt, demokratikus társadalomreformáló, továbbá morális és kulturális újjászületési jelleggel... a forradalom meg akarta szabadítani a népet a szegénységtől, az állandósult szenvedéstől, a szocialista törvényesség hiányától, az erkölcstelen eljárásoktól, a minden szinten megtalálható zsarnoki önkénytől...”

A könyv szerkesztője ezt követően emlékeztetett: Kovrig Béla tudósi, írói munkássága során mindig szem előtt tartotta Szent Ágoston mondását: „Mert mire vágyik erősebben a lélek, mint az igazságra?” A nemzeti kommunizmus és Magyarország ékes példája ennek a törekvésnek.

Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes tényként állapította meg, hogy egyedül

a kereszténydemokrácia és a keresztényszocializmus nem tévesztett utat a 20. században, mégpedig azért, mert a katolikus egyház társadalmi tanítására épül.

Ez az eszmeiség egyértelműen szembe szállt a liberális vadkapitalizmussal, a faji alapokra épülő nemzetiszocializmussal – mely nyilvánvalóan szembe megy a bibliai alapokkal, amely szerint minden egyes ember Isten képmása – és az osztályalapú kommunista bolsevizmussal is. A kereszténydemokrácia képviselői nemcsak intellektuális, de morális értelemben is helyes választ adtak a korszak súlyos kihívásaira, vállalva az üldöztetéseket, sőt, akár a vértanúságot is, ezért a mai keresztény-polgári oldalnak egyedül vállalható fundamentuma az evangéliumokra épülő kereszténydemokrácia és keresztényszocializmus – fogalmazott *Semjén Zsolt*.

Bodnár Dániel/Magyar Kurír

Fotó: *Váli Miklós*

2016. november 9.

Döbrentei Kornél születésnapjára köszöntése

és Júdás, mint erkölcsi etalon? című könyvének bemutatója

Döbrentei Kornélt, az MMA rendes tagját köszöntötték 70. születésnapja alkalmából november 9-én a Makovecz Szalonban, ahol bemutatták a József Attila-díjas és Alternatív Kosuth-díjas író, költő *Júdás, mint erkölcsi etalon?* című legújabb könyvét is.

A háznagyi teendőket *Juhász Judit* látta el. Az esztelen közreműködött *Petrás*

Mária népdalénekes, keramikusművész, az MMA rendes tagja, *Faragó Laura* és *Szabó András* előadóművész, illetve *Dóka Andrea* színművész. Az eseményen részt vett mások mellett *Püski István* is. Döbrentei Kornél és az esztet moderáló *Borbély László* beszélgetéséből kiderült, hogy a költő első versét kilenc esztendőskorában írta

és azóta is a megismerést tekinti a legfőbb kalandnak. Arra a kérdésre, hogy bátorították-e abban az időben, amikor az első költeményei megszülettek, Döbrentei Kornél elmondta: „attól, a kilenc éves korombeli veni sancte-i pillanattól kezdve tudom, hogy nekem írnom kell. Ebben a hitemben mindenki erősített, aki látta az

Borbély László és Döbrentei Kornél

írásaimat. Tudom, hogy sokkal tartozom nekik. Egész életemben mindig valamilyen ügy mellett, valami érdekében küzdöttem. A számomra fontos, valódi értékeket igyekeztem felmutatni. Most is erre törekszem.” Borbély László többek között azt is megkérdezte, hogy miben hisz Döbrentei Kornél? „Elévülhetetlennek tartom a Magyar Hiszekegy című három soros verset, amelyet később Hitvallás címen tizenöt szakaszossá bővítettek. Ezt nekem a nagyapám tanította meg. És abban is hiszek, hogy egyszer majd eljön az az idő, hogy az ezen a feltámadáson munkálkodók

díja nem a keresztre feszítés lesz.” *Csoóri Sándorra*, akit Döbrentei a bajtársának nevezett, így emlékezett: „A mi nemzedékünknek voltak ki nem mondott mártírjai is. Fáj minden érték, ami elmegy. Intellektuálisan nehezen fogom fel, hogy egy világító elme úgy tud elmenni, hogy többé már nem adatik meg a személyes jelenléte. Hiányával dacosan birkózom.” Új esszékötetete *A Júdás*, mint erkölcsi etalon címmel kapcsolatban a költő kiemelte: „Európában lassan minden természetest természetellenessé helyettesítünk be. Eljön majd az az időszak, amikor a természet-ellenes lesz a természetes. Nem tudok másra gondolni, mint arra, hogy az emberségből valakik valamilyen szándékkal

ki akarják nevelni az emberséget. Lassan már az is természetessé válik, hogy nem tartjuk be a szavunkat, hogy hátba döfjük a másikat. Ez a Júdás-cselekedet. És ez nagyon veszélyes a magyarságra nézve. Nekünk ugyanis meg kell maradnunk. Borzasztó jövő néz ránk, ha nem vetünk véget ennek a folyamatnak” – mondta Döbrentei Kornél.

ki akarják nevelni az emberséget. Lassan már az is természetessé válik, hogy nem tartjuk be a szavunkat, hogy hátba döfjük a másikat. Ez a Júdás-cselekedet. És ez nagyon veszélyes a magyarságra nézve. Nekünk ugyanis meg kell maradnunk. Borzasztó jövő néz ránk, ha nem vetünk véget ennek a folyamatnak” – mondta Döbrentei Kornél.

MMA Művészeti Akadémia honlapjáról

Petrás Mária

Magyar zenész lett a világ legjobb ütőse 2016-ban

A Kossuth-díjas *Horváth Kornél* lett 2016-ban a világ legjobb ütőhangszerese a brit Rhythm magazin internetes oldalának szavazásán. A 62 éves magyar zenész

olyan világhírű neveket előzött meg a best percussionist kategóriában, mint *Pete Lockett*, *Chris Fehn* (Slipknot), a korábban sokáig Prince-szel együtt játszó *Sheila E* és *Adele* ütőhangszerese, *Aaron Draper*.

Horváth Kornél hang drumon játszik Zorán koncertjén

„Munkásságom eddigi legkomolyabb szakmai elismerése ez, magyar zenész korábban nem került fel ilyen listára. Talán annak köszönhető a siker, hogy kicsit másképpen játszom, mint a többiek, kilógok a sorból. Az elmúlt években a tHUNder Duóval sokat szerepeltünk Nyugat-Európában és Amerikában, a kinti sajtó kedvező kritikákat írt rólunk. A jelölést is a projekt ütőseként kaptam, ebben a formációban hosszú évek óta együtt játszom *Dörnyei Gábor* dobossal, aki fantasztikus muzsikusz és Londonban a Kortárs Zeneművészeti Akadémián tanít” - mondta *Horváth Kornél*.

A zenei oldal a szakújságírók javaslatai alapján november közepén állította össze tízes listáját, ezután az olvasók szavazhattak a jelöltekre. A magazin úgy jellemezte játékát hogy a tHUNder Duóban a hagyományos ütőhangszerek ösztönös mestereként használja a modern stílusokat.

*Horváth Kornél*t idén jelölték először az elismerésre, és korábban más magyar sem volt jelölt. A legtöbb szavazatot valószínűleg Magyarországról kapta, de egyelőre

nem tették közzé, kire hányan szavaztak, és a győztes utáni sorrend sem ismert még. A dobosok között *Chad Smith*, a Red Hot Chili Peppers tagja győzött.

A győzelem azzal jár, hogy a Rhythm ma-

gazinban és másutt is cikk fog megjelenni rólam. A zenészek számára nagyon fontos a médiában való megjelenés, és a brit Rhythm az amerikai Modern Drummer mellett a dobosok és az ütőhangszerek legfontosabb nemzetközi magazinja - mondta *Horváth Kornél*.

A Kossuth-díjas ütőhangszeres több mint kétszáz lemezen működött már közre. A *Snétberger Ferenc* gitárossal és *Dés László* szaxofonossal alkotott dzsessztriójával, a Trio Stendhallal lett ismert a nyolcvanas évek végén. Azóta külföldi sztárokkal, köztük *Randy Breckerrel*, *Al Di Meolával*, *Tommy Campbell*el és másokkal játszott együtt, a hazai poprock színtéren pedig állandó közreműködő *Zorán* és a Tátrai Band koncertjein

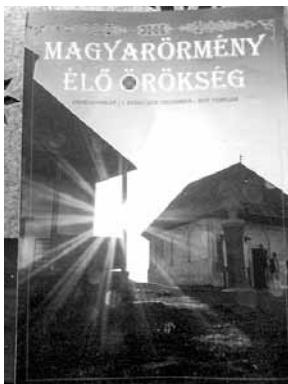
Origo MTI 2016.12.01. Forrás: MTI/Mohai Balázs

Magyarörmény Élő Örökség

Új folyóirat, közösségi igényből

Új magyar sajtótermékkel gazdagodott az erdélyi kulturális élet. A Magyarörmény Élő Örökség című kiadvány – mint azt a címe is sugallja – az erdélyi magyar örmény közösség által kiadott – és nem csak e közösséghez szóló – hírlap, amelynek első, 2016. decemberi – 2017. februári számát múlt héten mutatták be Marosvásárhelyen.

A tervek szerint negyed-évenként megjelenő, A3-as formátumú, két színes oldalt is tartalmazó, korszerű szerkesztési elvek szerint formált és összeállított 16 oldalas folyóiratot az Erdélyi Magyarörmények Szövetsége adja ki, főszerkesztőjeként *Puskás Attilát*, az EMÖSZ elnökét tünteti fel, felelős szerkesztője *Bakó Zoltán*. A műszaki szerkesztésért és tördelésért *Haáz Vince*, a korrektúráért *Fórika Sebestyén* felel.

A lap bemutatóján, a Bolyai téri unitárius egyházközség Dersi János termében Puskás Attila üdvözölte e megjelenteket és szólt a lapról, illetve az előzményekről. – Öt évvel ezelőtt Marosvásárhelyen, majd Székelyudvarhelyen beszélgettünk erdélyi magyar-örmény vezetőkkel arról, hogy jó volna egy írott-nyomatott sajtóorgánomot megteremtünk – olyat, amely sokkal mélyebb olvasási élményt ad, sokkal személyesebb, mint az internetes kommunikáció. Az erdélyi örmény újságszerkesztés az 1843-ban született *Szongoth Kristóf* armenológus nevéhez kötődik, aki fontosnak tartott megjelentetni egy olyan szemlét, amely a hagyományos örmény értéket bemutatja, amely a közösségről szól. Ezt a havilapot Armeniának hívták, jelentős magyar-örmény időszaki szemle volt,

de az alapító halála után megszűnt. 1989 után *Keresztes Zoltán* próbálta újraéleszteni a lapot Szamosújváron, de nem volt akinek szerkesztenie. Tőle *Tarisznyás Csilla* vette át a munkát, de magára maradt vele, sem anyagilag, sem szerkesztési szempontból nem tudta a forrásokat megteremteni. 2010-ben újra felvetődött a gondolat, hogy folytatni kellene az Armeniát, de ma ezt már

csak úgy lehet megvalósítani, ha mindegyik erdélyi magyar-örmény közösségből érkeznek cikkek és hírek, ha mindegyik közösség közöl benne, és ezáltal a magáénak érzi a lapot. A budapesti Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesülettől kaptuk ugyan örmény tematikájú füzeteket, amelyek részben Erdélyről szóltak, és nagyon sok itteni újságcikk jelent meg bennük, de egyértelmű, hogy ez csupán egy szép gesztus volt irányunkban. Úgy éreztük, hogy ez már nekünk nem elég: az utóbbi időkben az itthoni egyesületek fejlődnek, prosperálnak, sok programot szerveznek, a fiatalok közös táborokba járnak, felpeszduilt az erdélyi magyar-örmény élet, és úgy véltük, hogy ennek valamilyen formában fórumot kell teremtenünk, illetve mindezt a történelemnek meg kell őriznünk. A lapot ez okból is elküldjük az erdélyi nagyobb könyvtárakba. Hírlap jellegű, közérdekű információkat

tartalmaz, közérthető nyelven megfogalmazva, hiszen közösségi igényből született. Az örökséget, amit kaptunk, próbáljuk élővé tenni, az élő történelem a fontos számunkra. Az örmény logó, amit *Puskás Attila Barna* is készített, jelzi, hogy ez a lap minden erdélyi magyar-örmény szövetség sajátja. Úgy próbáltuk erdélyivé tenni, hogy a különféle rovatokat különféle tájakról érkezett írásokból állítottuk össze. Marosvásárhely jelentős közössége mellett fontos, hogy más települések örmény közösségei is magukénak érezzék a lapot. Nem egy ember készíti, hanem több: *Bakó Zoltán, Zakariás Eszter, Gál Hunor, Biró Melinda, Kulcsár Petra, Szász Ávéd Rózsa, Puskás Attila Barna, Czírják Károly, Minier Ottó, Nagy Gyöngyvér* és mások. A lap két oldala színes, nagy képekkel, kevesebb szöveggel, a hátsó oldalon életképeket találhatunk a közösségek életéből. A folyóiratnak nincsen százszázalékosan biztos anyagi fedezete – bízunk benne, hogy lesz folytatása, maradt bőven anyagunk a további lapszámainkra is. Az utolsó oldalon reklámozni is lehet, a mintapéldányon azon cégek szerepelnek, amelyek tulajdonosai erdélyi magyar örmények. Szeretnénk, ha minél többen hirdetnének is lapjainkon, hiszen a kiadványt egész Erdélyben fogják majd olvasni.

Szász Ávéd Rózsa hozzátette: a cél az, hogy ne postán keresztül érkezzen a Magyarörmény Élő Örökség, hanem kézbe

adjuk annak, aki igényli, és ezzel is közöset építünk. Felépítése tekintetében a kiadvány első fele hírekből áll, a lap közepe a fiatalok írásait tartalmazza. A második rész a múltról beszél, ami ugyan nem hírlapanyag, de mind emlékszünk azokra az időkre, amikor nagyon keveset tudtunk az örmény őseinkről. Ezért beszélünk róluk, a népszokásokról, azokról, amiket magukkal hoztak és arról, amit mi ebből megtartottunk. Szerepelnek benne örmény mítoszok és lesz egy Örmény arcélek, egyelőre munkacímű sorozatunk is: egy családtörténeti jellegű rovat, amelyet mindig mások írnak arról, hogy őseik hogyan élték meg az erdélyi történéseket.

Bakó Zoltán szerint a lapnak egy baja van: hogy csak 16 oldal.

– Az elején féltünk attól, hogy lesz-e mivel megtölteni ezeket az oldalakat, a munka végén pár anyagnak már a következő lapszámra kellett maradnia. Reméljük, hogy akik megvásárolják, azok félre is teszük a lapot, lévén háromhavi kiadvány. A belső képek elsősorban azért nagyok, hogy lehessen látni, ki van rajtuk. A 21. században ez a trend: nagy képek és kicsi szöveg. Az embereknek nincs idejük olvasni... Az érdeklődők az ormenyorokseg@gmail.com levélcímen, valamint a 0756-222-903-as telefonszámon vehetik fel a kapcsolatot a szerkesztőséggel.

E-Néptűjság.ro – 2016 december 19,

Az EÖGYKE és az EÖGY füzetek 1997-es alapítása óta konferenciákkal, kapcsolatok kiépítésével, a kultúra terjesztésével élesztette fel az addig szunnyadó erdélyi örmény identitást Magyarországon és Erdélyben. Beindította az egyházközségek segítségével a civil szerveződést. Ez nem gesztus volt, hanem elhivatottság és önként vállalt kötelesség részünkről a gyökereink, szülőföldünk magyarörménysége iránt. Így ismerhették meg az erdélyi örmény közösségek is egymást, és kezdődhetett meg az együttműködés. Ehhez járult hozzá a havonta megküldött füzetekben az örmény múlt és kultúra feltárása is.

Nagyon örülünk a fejlődésnek, az új folyóirat megjelenésének, amely bizonyítja, hogy a húsz éves munkánk elérte célját.

Erdélyi Örmény Gyökerek K. E.

Vörösváry Ibolya és Vörösváry Márton Újévi koncertje az Országos Idegennyelvű Könyvtárban 2017. január 3-án

Vörösváry Ibolya és Vörösváry Márton 2016 szeptemberétől a hollandiai Groningen Prins Claus Konzervatórium mesterzakos hallgatóiként folytatják tanulmányaikat. Ibolya az Erasmus ösztöndíjjal brácsa, míg Márton hegedű- és zongora mesterképzőn tanulnak *Christophe Weidmann* (brácsa), *Sebestyén Kati* (hegedű) és *Paul Komen* (zongora) irányításával. A kinti tanulmányaik első félévében számos koncertjük volt. Márton

az elmúlt év szeptemberében *Vadim Repin* világhírű hegedűművész amszterdami mesterkurzusán *F. Kreisler*: Recitativo és Scherzo és *N. Paganini*: Caprice Op.1 No. 22 műveit adta elő a mester nagy meglepedésére. November 16-án a brémai Hochschule koncerttermében *Csajkovszkij* D-dúr hegedűversenyét játszotta *Liga Skride* lett zongoraművész nő kíséretével, majd november 19-én a Moderato Cantabile kórus jubileumi koncertjén a groningeni Der Aa-Kerk székesegyházban lépett fel. Novemberben a leeuwardeni deHarmonie koncerteremben közös kamarazenei koncerten *Reger*: 1. hegedű-zongora szonátáját, *Beethoven*: esz-dúr zongoratrióját és *Dohnányi Ernő*: c-moll zongoraötösét adták elő, majd ezt követte december 4-én az antwerpeni Dijkstra galériában megrendezett koncert, mely felemelő élményt nyújtott a hallgatóságoknak. Nemrég a leeuwardani

Grote Kerk templomban bensőséges hangulatú adventi hangversenyen *Händel-Halvorsen* Passacaglia című darabját játszották. A Konzervatórium ünnepi záróeseményeként rendezték meg *Emmy Verhey* híres holland hegedűművész nő részvételével azt a mesterkurzust, ahol Márton *Bach* d-moll partitájának Chaconne tételét játszotta. Az Országos Idegennyelvű Könyvtárban immár a második alkalommal rendezték meg közös újévi koncertjüket, mely remélhetőleg a következő esztendőben is folytatódni fog. A koncert során a következő szerzők től hangzottak el művek Ibolya (brácsa) és Márton (hegedű és zongora) előadásában: *F. Schubert*, *N. Paganini*, *H. Wieniawski*, *K. Lipinski*, *Liszt Ferenc*, *F. Chopin*, *P. Hindemith*, *H. I. F. von Biber*, *E. Ysaye*, *G. F. Händel* – *J. Halvorsen*.

Vörösváry Gábor

XIX. Nerses Bedros (1940-2015) emlékkönyv

2016. szeptember 21-én, a Fogolykiváltó Boldogasszony-napi búcsún *Krikor atya* az elhunyt Pátriárkánkról megjelent egy örmény nyelven íródott szép emlékkönyvvel ajándékozott meg, amelyben a budapesti látogatásáról szóló képek is láthatók.

Tutsek Árpád vállalta, hogy a Pátriárka életrajzát lefordítja. Köszönet érte.

dr. Issekutz Sarolta

XIX. Nerszesz Bedrosz (Nerszesz Péter) rövid életrajza

Kairóban született 1940. január 17-én, ötödik gyermekként egy mélyen hívő és nyolc gyermeket számláló családban. A középiskoláit a kairói Freri Kollégiumban végezte.

Korán papi hivatást érezve, Rómába küldték, a Leó Pápai Örmény Szemináriumba, ahol a Gergely Egyetemen Filozófiát és Teológiát tanult.

Pappá szentelte Kairóban *Raffael Bayean* püspök, az egyházmegye főpásztora 1965. augusztus 15.-én, és megkapta a kairói plébánia felelős vezetését, támogatva *Hovannesz Vartabed Káspáreant*, a későbbi *XVIII. Hovanesz Bedrosz* katolikoszt.

1968-1990 Plébános volt a Heliobolszi (Kairó) templomban, különösképpen bátorítva különféle lelki mozgalmak működését.

1990. február 18.-án az Alexandriai Örmény Katolikus Egyházmegye Főpásztora. Főtisztelendő XVIII. Hovanesz Bedrosz Katolikosz Pátriárcha felszentelte.

1992-1997, mint tag vett részt az Egyiptomi Katolikus Hierarchiában, Általános Titkári Hivatalt vezetve az Egyiptomi Katolikus Egyházak Lelkipásztori Tanácsában.

Az Örmény Katolikus Püspökök Szinódusánakint tagjaként egymást követve,

– tag a Püspöki Tanácsban, irányítva a Patriarchátus székét 1993 – 1995

– főtitkár a Papi Hivatások Pátriarchátusi Bizottságában 1993 – 1995

– tag az Örmény Katolikus Egyház Tartsós Szinódusának 1994 – 1999

Katolikosz Pátriarchai Választás

1999. október 7.-én az Örmény Katolikus Püspöki Szinódus megválasztotta a Katolikus Örmények Kilikiai Háza Katolikosz Pátriarchájának, felvéve a *XIX. Nerszesz Bedrosz* nevet. A székfoglaló szertartás ugyanazon hónap 24.-én történt. 1999. december 13.-án megkapta az Egyházi Szentséget *II. János Pál* pápa részéről.

Lelkipásztori látogatások a Pápa Őszentségével

Részt vett az Őszentsége II. János Pál Pápa látogatásain Egyiptomban (2000

február), Jordániában (2000 március), Szíriában és Örményországban (2001 szeptember).

Részt vett az Őszentsége XVI. Benedek pápa jordániai zárandokútján (2009 május) és a ciprusi lelkipásztori látogatásán (2010 június).

Főpásztori Látogatások

Székkfogalásától számítva, lelkipásztori látogatásokat teljesített a következő apostoli állomáshelyeken:

Jordánia (2000 március és 2009 május), Franciaország (2001 május és 2006 május), Svédország (2001 május), Ausztrália (2001 június és 2004 március), Lengyelország (2001 június, 2013 és 2014 december), Örményország (2001 szeptember, 2008 július, 2014 május és szeptember, 2015 január és április), Ukrajna (2001

október-november), Perzsia-Irán (2003 február, 2004 november és 2015 január), Keszab-Szíria (2003 augusztus), Egyiptom (2003 december és 2004 május) Haleb-Aleppo- Szíria (2004 május), Jeruzsálem (2005 szeptember), Latin-Amerika (2005 október-november), Gharabach (2006 július), Örményország/ Grúzia, Ciprus (2010 július), Bolisz-Isztambul (2014 szeptember), Oroszország (2015 április), Magyarország (2015 május).

Halála

XIX Nerszesz Bedrosz katolikosz 2015 június 25-én hunyt el Bejrútban, szívszélhűdés következtében, 75 éves korában.

2015 szeptember 16.-án az Örmény Köztársaság elnökének rendelkezése alapján halála után (posthumus) kitüntették *Szent Meszrop Mastoc* érdeméremmel.

(Emlékeztetőül: Az Örmény Genocídium 100 éves évfordulója tiszteletére a pátriárka 2015. május 20.-án Budapestre érkezett, május 21-én zártkörű látogatást tett az Örmény Katolikus Plébánián és templomban, május 22-én az Örmény Katolikus Plébánián bemutatkozott a pátriárkának a hazai örmény katolikuság vezetése, május 23-án az Örmény Genocídium 100. évfordulója alkalmából ünnepi szentmisét celebrált a Bazilikában, amelyen Dr. Erdő Péter bíboros, prímás is jelen volt, majd a Bazilika fogadótermeiben a bíboros meghívására fogadáson vettünk részt. Május 24-én a Gellért Szállóban búcsú ebéden láttuk vendégül a pátriárkát, kíséretével együtt.) M

Egy szíriai örmény katolikus templom tabernákulumának fedőlapját állítják ki Budapesten

Egy, az Iszlám Állam terroristái által megsemmisített szíriai templomból származó ereklyét ajándékozott az Örmény Katolikus Egyház Magyarországnak.

A keszabi katolikus templom tabernákulumának fegyverrel megrongált fedőlemezt *Rétvári Bence*, az Emberi Erőforrások

Krikor Badichah, a római XIII. Leó Örmény Kollégium rektorhelyettese örmény rítusú szentmisét mutat be a budapesti Örmény Katolikus Lelkészség épületében

Minisztériumának parlamenti államtitkára vette át január 8-án az örmény

rítusú szentmisét követően Budapesten.

A szíriai háború mementóját *Krikor Badichah*, a római XIII. Leó Örmény Kollégium rektorhelyettese adta át az államtitkárnak a budapesti Örmény Katolikus Lelkészség épületében. Az eseményen jelen volt *Török Tamás*, az üldözött keresztények megsegítéséért felelős helyettes államtitkár is.

A szíriai Keszab városából származó, az Iszlám Állam által megsemmisített örmény katolikus templom szentségházának lőfegyverrel megrongált fedőlemeze

A 2014-ben ostromlott templomból kimenekített tabernákulum fedőlapját rövidesen kiállításon mutatják be.

Magyar Kurir, 2017. január 9.

1. Január 8-án az örmény katolikus szentmisén (Bp. 11. Orlay utca 6.)

2. A keszabi örmény katolikus templom tabernákulumának hatszor átlótt fedőlemeze

3. A plébánia dísztermében az ereklyét bemutató előadás a sajtó nyilvánosságának

Örmények Velencéje címmel fotókiállítás nyílt december 9-én a XII. kerület Polgármesteri Hivatal folyosóján. A kiállítást a XII. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat rendezte Fancsali G. János és családja fotóiból

„Élő emlékezet” – Örmény származású családok Marosvásárhelyen – 7. rész

IZMAEL CSALÁD

IZMAEL MIHÁLY - szamosújvári ke-
reskedő

Felesége: KARINGER MANURAI

Gyermekek:

(1) Kajetán Károly (*Radnót, 1810 –
†Marosvásárhely, 1880) - kereskedő

Felesége: PAPP MÁRIA (*1814 – †1891)

Házasságkötés: 1843, Szamosújvár

Gyermekeik:

a. Mihály (*1836 – †1874)

b. Anna (*1838 – †1917)

Férje: DUDUTZ JÁNOS (*1828 –
†1889)

Lásd a Dudutz család ismertetőt.

c. Károly (*1843 – †1907)

Felesége: Szamosújvárnémeti DÁNIEL
AMÁLIA (*1848 – †1927)

d. Márton (*1845 – †1930)

Felesége: KONDRAY ANNA (*1857 –
†1907)

e. Ferenc Ferenc (*Marosugra, 1847 –
†Marosvásárhely, 1927)

Felesége: BOCSÁNCZY ANNA (*Sze-
lecske, 1865 - †Marosvásárhely, 1942)

Házasságkötés: 1883

Gyermekeik:

(e.1) Mária (*1889 - †1974)

Férje: AUFFENBERG ÁGOSTON
(*1882 - †1955)

(e.2) Ferenc (*1890 - †1949)

Felesége: BUZESCÓ IRMA (*1890 –
†1980)

(e.3) Anna (*1892 - †1933)

Férje: HARMATH SÁNDOR (*1887 -
†1965)

Lásd a Harmath család ismertetőt.

(e.4) Katalin (*1894 - †?)

Férje: SCHRONK JENŐ (*1892 –
†1975)

(e.5) Kornélia (*1898 – †1985)

Férje: dr. PÁLOSY JÁNOS (*1887 –
†1972) - ügyvéd

Gyermekek:

(e.5.1.) Albert (*1913 - †1943) - repü-
lő főhadnagy

(e.6) Rozália (*1901 - †2000)

Férje: OSVÁTH ELEMÉR (*1896 –
†1963) - gyógyszerész

(e.7) Ilona (Pulcheria nővér) (*1905
- †1985)

f. Katalin (*1849 – †1904)

Férje: SZENTPÉTERY ANTAL (*1844
– †1909)

g. István (*? – †?)

Felesége: ALEXA MÁRIA (*1849 –
†1878)

(2) Márton (*1845 – †1930)

Deák Ferenc (Győzelem) tér – Poklos utca
találkozásában álló ház sor, (közte az Izma-
el ház), a „tornyos városháza” építésekor le-
bontják

DUDUTZ CSALÁD

DUDUTZ JÁNOS (*1828 – †1889) - kereskedő

Felesége: **IZMAEL ANNA** (*1838 - †1917)

Dudutz János papír-képeslap boltjának árukínálatát így reklámozta:

„S ha, kinek babája levelét várja csakis nálam van a legszebb képes kártya. Írhat erre aztán szerelmes dolgokat, még a legszebbért sem számítunk fel sokat ”

Lakóházuk, ismertebb nevén a Dudutz ház, a Rózsák tere 54. szám alatt késő barokk stílusban épült, és eredetileg a Bucher család tulajdona volt. A 18. század második felében az udvar felé terjeszkedve a házat megtoldották. 1970-ben az udvari részekből alakították ki a városi Vársárcsarnokot. (Vö. Fodor S., Balás Á.: *Vársárhelyi útikalauz*). A ház utcai frontján, az emeleti szobákban 1827-ig a Magyar Királyi Tábla működött.

Családi kép: Dudutz Jánosné szül. Izmael Anna és férje Dudutz János nyolc gyermekükkel

Gyermekeik:

(1) **Gábor** (*1860 – †1892)

(2) **János** (*1862 – †1918) - vegyeskereskedése a Nagypiac – Kossuth (Călărașilor) utca sarkán állt

Felesége: **VIRÁG GIZELLA** (*1877 – †1938)

(3) **Károly** (*1864 – †1917) - erdőmérnök
Felesége: **CSERNÁTONY RÓZA** (Miskolc)

(4) **Antal** (*1866 – †1943) - bőrárú kereskedő, a „Dudutz sarok” Kossuth utca felőli részén levő boltjának árukészlete főleg bőrárúból állt, de varrógépszíj, szövőgyapot, lenfonál, pokróc (takaró), posztó harisnya, gabonás zsák, vízhatlan védőponyvát is tartott.

Első felesége: **REICHARSPERG KATALIN** (*1873 - †1914)

Második felesége: **BIRÓ JOLÁN** (*1899 - †1968)

(5) **István** (*1868 – †1928), kereskedő, a „Dudutz sarok” Nagypiac felőli oldalán fűszer csemege, virág és növényvetőmag, illat – takarítószer, borvíz, építőanyag (cement), ipari célra denaturált szeszt forgalmazó nagyáruházukat tartott.

Felesége: **IZMAEL ERZSÉBET** (*1876 - †1915) – lsd. DUDUTZ – WESELY család

(6) **Ferenc** (*1870 - †1932) - kereskedő
Felesége: **LÁZÁR ÁGNES** (*1877 - †1939)

lsd. DUDUTZ – MARTHY, DUDUTZ – BÜKKÖSI, DUDUTZ – SÁNTA, DUDUTZ – MITTELMAN családokat

(7) **Gerő** (*1842 - †1906)- orvos

(8) **Irma** (*1876 - †1950)

Adatközlő: Aszalos Enikő Klára

Özv. Dudutz Jánosné szül. Izmael Anna és gyermekei: János, Antal, István, Ferenc, Irma, Gerő, Károly

Családi kép 1903-ból:

Dr. Dudutz Gerő, Dudutz Ferencné szül. Lázár Ágnes és Dudutz Ferenc, két gyermek
 Dudutz Jánosné Virág Gizella és Dudutz János, két gyermek
 Középen: Dudutz Károly és özv. Dudutz Jánosné szül. Izmael Anna
 Dudutz Antalné szül. Reiharsperg Katalin és Dudutz Antal, három gyermek
 Dudutz Istvánné szül. Izmael Erzsébet és Dudutz István, két gyermek
 Pototzky Péter és felesége Pototzky Péterné szül. Dudutz Irma

DUDUTZ – POTOTZKY CSALÁD

DUDUTZ IRMA (*1876 – †Marosvásárhely, 1950)

Férje: **POTOTZKY PÉTER** (*1869 - †Marosvásárhely, 1945) - divatárú kereskedő

A lengyelországi örmény Pototzky család előbb Nagyszeben közeli Grossechenk (Nagysink/Seica Mare) környékén vásárolt földbirtokon gazdálkodott. Család tagjai Pototzky Gergely (1842-1906) és felesége: Dániel Mária (1846-1920) majd Pototzky Péter (1869-1945) és felesége: Dudutz Irma, valamint Pototzky Irma (1875-1947) és férje Kovrig János (1864-1930), vásárhelyi jelenlétüket a római katolikus sírkertben látható síremlékek bizonyítják.

Napjainkban is élnek Pototzky nevű családok Csík és Csíkszépvíz körzetében.

Pototzky Péter és Pototzky-né szül. Dudutz Irma

Pototzky Péter saját tulajdonú lakóházat vásárolt Vásárhelyen (Kossuth utca 18 szám), amelyet emelettel bővített. Főiskolai végzettsége szerint tisztviselői beosztásban dolgozott a városházánál. Az I. Világháború végén állásából eltávolítva divatárú üzletet nyitott a Rózsák terén (Transylvania szálló földszinti részén). A kereskedés fortélyaival nehezen bírkozó családfő megcsappant jövedelmét azzal pótolta, hogy a lakóháza udvarán álló raktárakat bérlakóakká alakította és így értékesítette.

Gyermekeik:

(1) **IRÉN** (*Marosvásárhely, 1896 - †1987)

Férje: KÁLMÁN OSZKÁR (*1880 - †?)

- tisztviselő

Gyermekeik:

(a) László

(b) **Zsuzsanna** - a család Németországban él

(2) **MAGDOLNA** (*Marosvásárhely 1902 – †Marosvásárhely, 1975)

Férje: ASZALOS PÉTER (*1891 – †1970)

Gyermekeik:

(2.a) **Árpád** (*1925 – †Marosvásárhely, 2007) - biológia tanár

Felesége: ALBERT KLÁRA (*1932 – †?) - tornatanár

Gyermekeik:

(2.a.1) **Enikő Klára** (*1954)

(2.a.2) **Erika Judit** (*1960)

(2.b) **Éva** (*1929 - †2014)

Adatközlő: *Aszalos Enikő Klára*

Aszalos Árpádné szül. Pototzky Magdolna, gyermekeik Árpád és Éva, férje: Aszalos Péter

Az örmény naptárból

Február hónapja is ünneppel kezdődik. 2-án van Gyertyaszentelő Boldogasszony. Jézust 40 napos korában elviszik a jeruzsálemi templomba, ott van Mária és József, s egy idős próféta, Simeon, meg egy idős prófétaasszony: Anna. Az ünnep énekei között szerepel Simeon éneke: „Most bocsásd el szolgádat, Uram, szavaid szerint békességben, mert látta szemem a megváltódat, Istenem”.* S aki még nem

látta meg, törekedjen arra, hogy megláthassa. Erre alkalmas a nagybőjt, mely e naphoz közel van. De lehetnek példánk szentek is. Emeljük ki a hónap szentjei közül Szent Theodorosz katonaszentet (28.) Küzdésre adhat példát!

dr. Sasvári László

* *Szent Liturgia örmény katolikus szertartás szerint. Budapest 2006, 137. oldal*

Balról: Hegedüs Annamária elnök, Fancsali G. János a Budaiörési Örmény Nemzetiségi Önkormányzat elnöke és Béres L. Attila elnökhelyettes az Örmények Velencéje című fotókiállítás megnyitóján

(Kép az 53. oldalon)

Hazánkban élnek apostoli örmény származásúak is, akik január 6-án ünnepelték Jézus Krisztus megszületését. Alább közöljük számukra Őszentsége II. Karekin, minden örmény legfőbb pátriárkájának és katolikoszának üzenetét Urunk, Jézus Krisztus Szent Születésének és teofániájának ünnepe alkalmából.

Ecsmiadzin, Örmény Apostoli Egyház központja, 2017. január 6.

Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében Ámen

Kedves Hívők!

A mai napon Urunk születésének napján örömmel nyilvánítjuk ki hálánkat Istennek. A csecsemő Jézust magasztaljuk, aki Betlehemben született, és azért jött a világra, hogy megmentse az emberiséget, és pusztulásra ítéltetett.

Ádám, Isten első ember teremtménye megsértette az isteni parancsot, szembeszegült Isten akaratával, és ezáltal megfosztatott a Teremtő kegyétől és adományaitól. Ádám révén megszületett és az emberi élet részévé vált a bűn, és a világban megjelent a Halál. De Isten az Ő teremtoi szeretetével és kegyelmességével új valóságot hozott létre az emberiség számára. Amikor eljött az ideje, elküldte Egyszülött Fiát, hogy megváltsa az emberiséget a bűneitől, és biztosítsa számukra az örök életet. Krisztuson keresztül a bűn viharában vergődő világ megújult, és az emberiség abban a megtisztelésben részesült, hogy esélyt kapott a megújulásra, mindössze meg kellett fogadnia hozzá, hogy megteremt a béke, szeretet és jó szándék uralmát a világon. Urunk megváltói valóságának a fényében Pál apostol így figyelmeztet bennünket: **„Az Isten irgalmára kérlek tehát titeket, testvéreim, hogy okos istentiszteletként szánjátok oda testeteket élő és szent áldozatul, amely tetszik az Istennek; és ne igazodjatok e világhoz, hanem változzatok meg értelmetek megújulásával, hogy megíthessétek: mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes.”** (Rómaiaknak 12:2)

Az apostol e szavai kifejezik az evangélium szellemét. Az evangélium szelleme a Krisztusban való megújulás ösvényén keresztül, az emberi élet és társadalom átalakítása és a közös jót szolgáló eszmék révén, és a világ igazságossá és békessé tétele által manifesztálódott a világban. Mindazonáltal szomorúsággal tölt el, hogy a bűnös gonosz Isten szándékával ellentétben, számos formában tovább létezik. Továbbra is vannak háborúk, konfliktusok, terrorizmus; továbbra is sérülnek az emberi jogok, és a népi társadalmak, a kulturális javak pusztításának jogos elítélése továbbra is vár magára. A kapzsiság, a gazdagság vágyása csaláshoz és visszaélésekhez vezet, emberi tragédiákat, a társadalom polarizálódását és társadalmi igazságtalanságokat eredményez. A kedvesség és az őszinteség mellett tovább él a gyűlölet és az árulás is. S a szelídség, az odaadás mellett tanúi vagyunk a vak ambíciónak és a megszállott hatalomvágyak. Túl e sebekén Krisztus születésének rejtelve a megújulás reményével tölt el bennünket. Tehát Pál apostol szavait követve az emberek kipróbálhatják magukat és felismerhetik, hogy **„mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes”**, és Isten kedvére való munkálkodással élhetik az életüket.

(folytatjuk)

1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Közeledik az adóbevallás ideje... A törvény szerint személyi jövedelemadónk (kétszer) egy százalékát erre jogosult, bejegyzett egyházaknak, közintézményeknek, civil szervezeteknek, egyesületeknek ajánlhatjuk.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület jogosult arra, hogy személyi jövedelem-adónk 1 %-át az EÖGYKE-nek ajánlhassuk.

Húsz éve működő Egyesületünknek így lehetősége nyílik arra, hogy működése anyagi nehézségeit részben megoldja. Meggyőződésünk, hogy az EÖGYKE kezdetől fogva nyitott könyvként működik, hiszen minden lépésünkről rendszeresen beszámolunk az Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek hasábjain.

Akik részt vesznek programjainkon, meggyőződhetek arról, hogy a tagdíjat, adományokat, a pályázatok során elért támogatásokat kizárólag kulturális és hitéleti identitás-örzésünkre, hagyományaink ápolására, a magyarörmény társasági élet, a közösség megteremtésére, jobbítására fordítjuk. Kérjük, hogy jövedelemadója bevallásakor gondoljon Kulturális Egyesületünkre – ezáltal önmagára is. Hiszen azért dolgozunk, hogy magyarörmény közösségünk céljait megvalósítsa, örmény gyökereink tárgyi és szellemi kultúráját megőrizze, átadja gyermekeinknek, unokáinknak – az utókornak. Tartozunk ezzel tehetséges, tisztességes és jó magyarrá vált őseinknek, tehát önmagunknak is.

Nem kell mást tennie, mint a jövedelemadó bevalláskor az APEH által rendszeresített bevallási nyomtatványon nyilatkozatot tegyen szervezetünkre.

A kedvezményezett adószáma: 18085590-1-41

A kedvezményezett neve:

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Együttal kérjük és javasoljuk, hogy a másik egy százalékkal támogassa a

Magyar Katolikus Egyházat, amelynek technikai száma 0011,

amelynek részegyháza a magyarhoni, történelmi örménység Örmény Szertartású Római Katolikus Egyháza.

Templomunknak, amelyet évtizedeken át Kádár Dániel apátplébános vezetett, nincs önálló technikai száma! Köszönjük, hogy gondol ránk.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

„Te, aki annyi szeretetet adtál
Te, aki mindig mellettünk álltál
Te, aki sosem kértél, csak adtál,
Örökre elmentél.
Szereteted szívünkben örökké él.”

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy

TAUFFER FERENC

2016. október 14-én, 74 éves korában elhunyt.

Felejtetetlen halottunkat 2016. október 21-én a BAJI temetőben helyeztük örök nyugalomra.

Drága emléke szívünkben él!

Emlékét kegyelettel megőrizzük!

tintakő könyvesbolt – IDEA könyvtér

A kínai bölcsélet szerint, a TINTAKŐ az egyetemes tudás négy kincse közül az egyik.

Üzlet és webáruház,

melyben gyermek- és felnőtt irodalom, pedagógiai, drámapedagógiai, művészeti-nevelési szakkönyvek, erdélyi magyar kortárs irodalom, szakirodalom Magyarországon a legszelebb választékban,

készletről és rendelésre, valamint

**az erdélyi örmény, örmény témában
a leggazdagabb ajánlattal várja Önt**

a Marczibányi Téri Művelődési Központban
(1022 Budapest Marczibányi tér 5/A),
hétköznap 10-18 óráig.

Elérhetőségek: 06 30 9766 246, 061 212 2820,
www.konyvesbolt.marczi.hu,
www.facebook.com/tintako

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.
Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel/fax: 06(1) 201-1011

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK – füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület kéthavonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja:

a Fővárosi Örmény Önkormányzat

(1054 Budapest, Akadémia u. 1. I. emelet 179, telefon: 332-1791)

(félévfogadás: hétfőn 16.30–18.30 óráig, fovarosiormeny2014@gmail.com),

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKEZELŐ

Felelős főszerkesztő és kiadó:

dr. Issekutz Sarolta

Munkatársak: Dr. Sasvári László, dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia (Kolozsvár)
Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel/Fax.: (1) 201-1011

Lapzárta: minden páratlan hónap első hétfőjén!

Tördelés: Harsáczki György

Nyomdai munkák: Pannónia Nyomda Kft.